

4. Analytická část

4.1 Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovněprávních pojistných vztahů.

Poznámka:

Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V 1. pol. 2023 činil průměrný počet nemocensky pojištěných **celkem 4 752 tis. osob**, tedy o 32 tis. více než před rokem. Po poklesu v 1. pol. 2020 a následné stagnaci o rok později, **způsobenými pravděpodobně epidemií nemoci covid-19**, počet překonal hodnotu z 1. pol. roku 2019. Tehdy ČSSZ evidovala 4 737 tis. pojištěnců.

Stejně jako loni (tehdy se tak stalo vůbec poprvé v desetileté historii) bylo mezi pojištěnci více žen (50,6 %) než mužů (49,4 %). V 1. pol. 2023 bylo nemocensky pojištěných 2 404 tis. žen a 2 348 tis. mužů. Tento obrat může souviset s příchodem občanů, resp. převážně právě občanek – žen se svými potomky – z Ukrajiny. Vliv může mít i zvyšující se věk žen při odchodu do důchodu. Meziročně vzrostl počet pojištěných žen o 35 tis. (v relativním vyjádření o 1,5 %), zatímco počet mužů se o necelé 3 tis. (0,1 %) snížil.

Tab. 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Zaměstnanci	podle pohlaví		OSVČ	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2013	4 415,4	2 248,2	2 167,3	4 311,3	2 182,4	2 128,9	104,1	65,8	38,3
1. pol. 2014	4 413,5	2 247,8	2 165,7	4 314,2	2 185,7	2 128,6	99,3	62,1	37,2
1. pol. 2015	4 471,4	2 280,3	2 191,1	4 382,9	2 230,2	2 152,6	88,5	50,0	38,4
1. pol. 2016	4 539,5	2 312,2	2 227,3	4 451,0	2 262,7	2 188,3	88,6	49,5	39,0
1. pol. 2017	4 632,1	2 351,8	2 280,3	4 544,0	2 298,4	2 245,6	88,1	53,4	34,7
1. pol. 2018	4 710,8	2 381,4	2 329,4	4 620,7	2 327,6	2 293,1	90,1	53,8	36,3
1. pol. 2019	4 736,9	2 386,5	2 350,4	4 644,3	2 332,0	2 312,3	92,6	54,5	38,1
1. pol. 2020	4 687,3	2 354,3	2 333,0	4 592,3	2 299,1	2 293,2	95,0	55,3	39,8
1. pol. 2021	4 688,6	2 347,5	2 341,1	4 591,3	2 291,4	2 299,8	97,3	56,0	41,3
1. pol. 2022	4 719,9	2 350,7	2 369,1	4 619,5	2 293,3	2 326,2	100,4	57,4	43,0
1. pol. 2023	4 752,0	2 347,9	2 404,0	4 652,6	2 291,2	2 361,4	99,3	56,7	42,6

Zdroj: ČSÚ

Počet **dobrovolně nemocensky pojištěných** – tedy **osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)** – meziročně nepatrně poklesl a činil 99,3 tis. Podíl pojištěných OSVČ na celkovém počtu OSVČ vykonávajících hlavní činnost dosáhl necelých 15 %. Muži se na počtu nemocensky pojištěných OSVČ podíleli z 57 %, žen bylo 43 %. Počet nemocensky pojištěných samostatně výdělečně činných žen za posledních 5 let vzrostl o 17 %, kdežto počet mužů o 5 %. Může to být ovlivněno nárokem na peněžitou podporu v mateřství, ale i větší ochotou žen samostatně výdělečně činných si nemocenské platit.

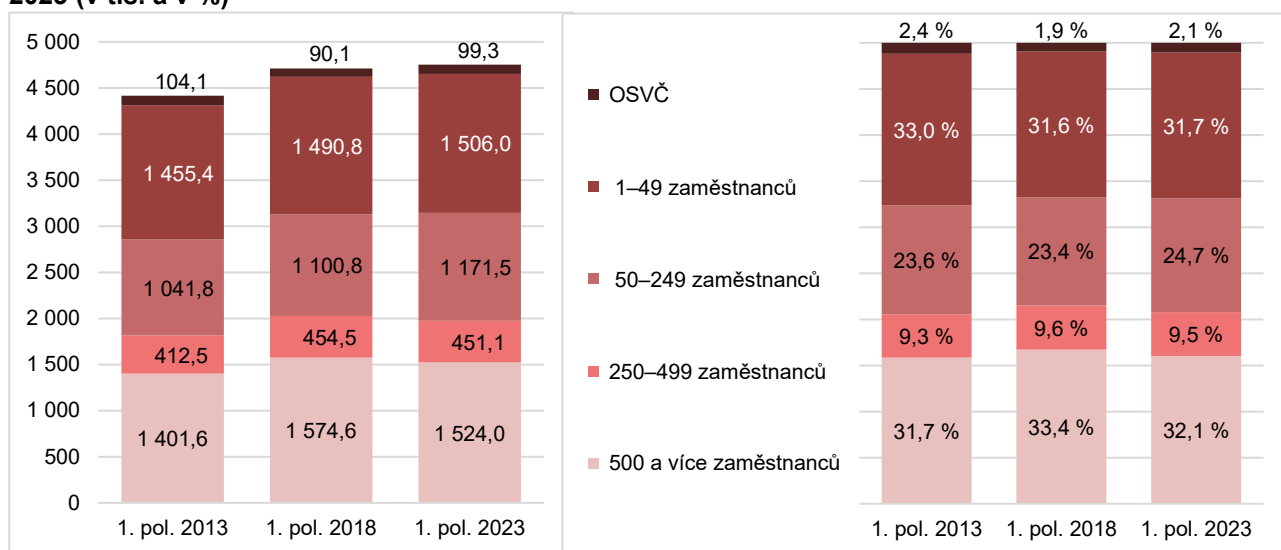
Přesto počet pojištěnců v rámci OSVČ stále nedosahuje hodnot z minulosti, kdy např. před deseti lety jich bylo nemocensky pojištěno o 5 tis. více než v 1. pol. 2023. Tehdy představovaly 17% podíl ze všech OSVČ vykonávajících hlavní činnost.

Pomineme-li meziroční pokles v 1. pol. 2020 a stagnaci v 1. pol. 2021 (tj. v období pandemie covidu-19), je patrné, že se vlivem rostoucího počtu zaměstnaných od roku 2014 kontinuálně zvyšoval i průměrný počet nemocensky pojištěných. Za uplynulých 10 let počet nemocensky pojištěných vzrostl o 337 tis. (8 %). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. V daném období vzrostl **počet nemocensky pojištěných žen** o 237 tis. (11 %). Pojištěných mužů přibýlo 100 tis. (4 %).

Z **regionálního pohledu** je nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v hlavním městě Praze, a to 1 305 tis. (27 % všech pojištěnců v republice). Zásadní roli zde sehrává skutečnost, že data v krajském třídění jsou zpracována podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny, a není výjimkou, aby firma se sídlem v Praze působila v jiných regionech či dokonce celorepublikově. Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 524 tis. pojištěnců a Středočeský kraj s 469 tis. pojištěnců. Každý z těchto dvou krajů se na celkovém počtu nemocensky pojištěných v Česku podílí z 11, resp. 10 %. Nutno doplnit, že ačkoliv je Středočeský kraj v České republice nejlidnatější, mnoho Středočechů dojíždí za zaměstnáním do Prahy. Hned v závěsu se nacházel Moravskoslezský kraj s 463 tis. pojištěnci.

Co se týče **velikosti podniku**, třetina nemocensky pojištěných osob (1 524 tis.) pracuje ve velkých firmách s 500 a více zaměstnanci. Za posledních deset let jejich počet vzrostl o 122 tis. osob. Necelá třetina připadá na podniky mající do 50 zaměstnanců, kde v 1. pol. 2023 pracovalo 1 506 tis. nemocensky pojištěných osob. Nejnižší podíl mezi nemocensky pojištěnými osobami představují **OSVČ**, které jsou, jak již bylo zmíněno, pojištěny dobrovolně. V 1. pol. 2023 tvořily pouhých 2 % z celkového počtu pojištěnců v ČR. Před deseti lety zaujímaly 2,4 %.

Graf 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku, 1. pol. 2013, 2018, 2023 (v tis. a v %)

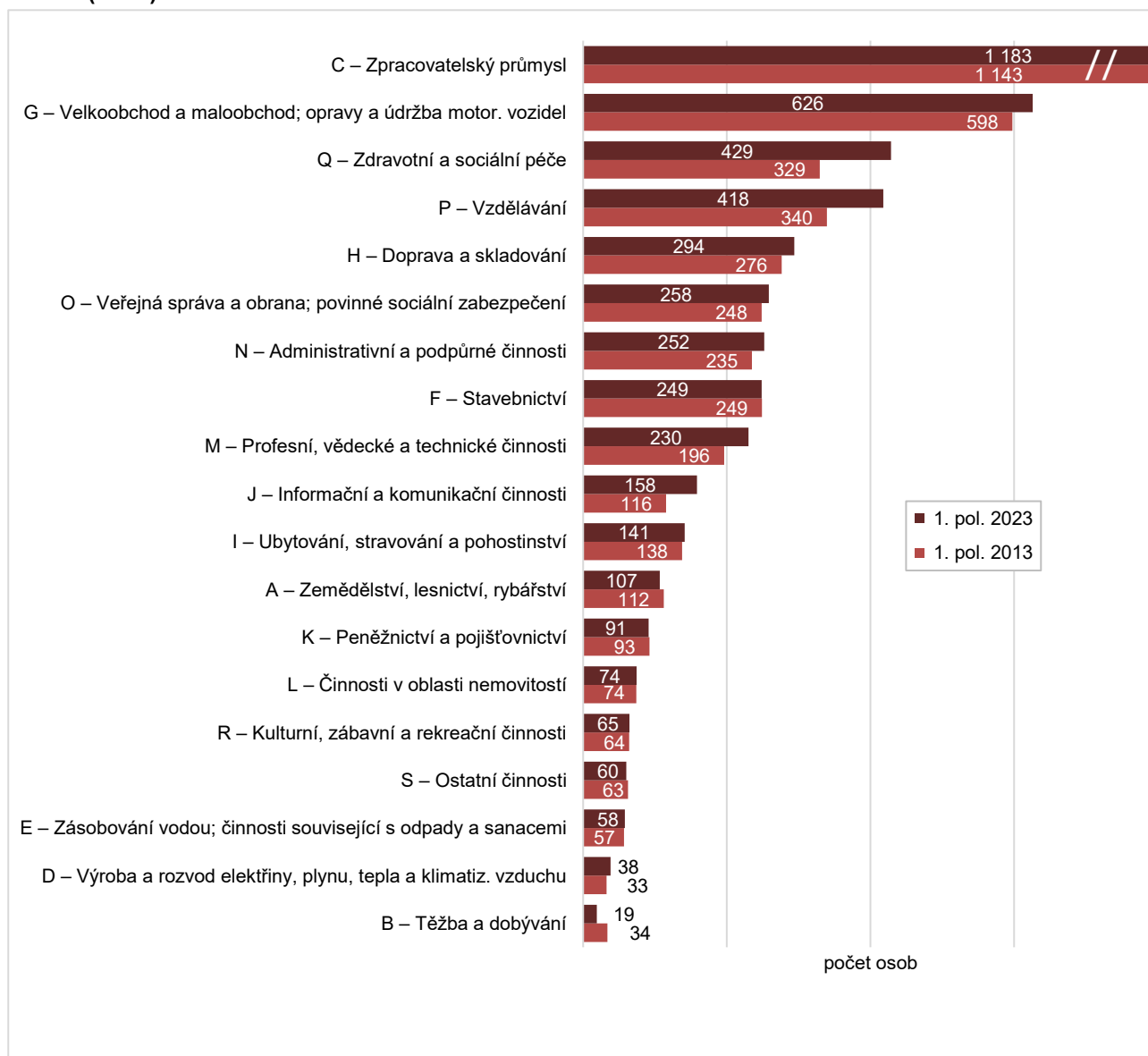

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce zastoupenými **odvětvími**, co do počtu nemocensky pojištěných, jsou sekce Zpracovatelský průmysl a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, což odráží strukturu české ekonomiky. Tato dvě odvětví dohromady zaměstnávají téměř 40 % všech nemocensky pojištěných, přičemž na podniky s převažující ekonomickou činností ve zpracovatelském průmyslu připadá 25 %. V rámci zpracovatelského průmyslu působilo nejvíce nemocensky pojištěných osob v automobilovém průmyslu (CZ-NACE oddíl 29), kde v 1. pol. 2023 pracovalo 15 % všech nemocensky pojištěných osob ze zpracovatelského průmyslu. S menším odstupem následovaly kovozpracující (oddíl 25) a strojírenský (oddíl 28) průmysl, na které připadlo 13 %, resp. 10 % ze všech nemocensky pojištěných osob ve zpracovatelském průmyslu. Vzhledem k velkému významu Zpracovatelského průmyslu v českém hospodářství je této sekci věnována samostatná část 8 tabulkové přílohy.

V odvětvových sekcích Veřejná správa¹, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče byla v 1. pol. 2023 dohromady zaměstnána více než pětina (23 %) ze všech nemocensky pojištěných. Více než tři čtvrtiny (76 %) z celkového počtu nemocensky pojištěných osob v těchto třech odvětvových sekcích tvořily ženy.

Graf 1.2: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2013 a 2023 (v tis.)

Zdroj: ČSÚ

Mezi 1. pol. 2013 a 2023 došlo k nárůstu počtu nemocensky pojištěných téměř o již zmíněných 337 tis. osob (tj. o 8 %). Nejvíce pojištěnců, 100 tis. (tedy 30 %), přibýlo v odvětví Zdravotní a sociální péče, což patrně souvisí s tématem stárnutí populace. Odvětvovou sekcí s druhým nejvyšším absolutním přírůstkem bylo Vzdělávání. Zde vzrostl počet pojištěnců o 79 tis., což představovalo 23% nárůst. Třetí nejvyšší nárůst náleží odvětví Informační a komunikační činnosti. Počet pojištěnců se zde za poslední dekádu zvýšil o 43 tis., tedy o 37 %. Tato odvětvová sekce zahrnuje řadu ekonomických činností od vydavatelských, audiovizuálních a mediálních činností přes telekomunikace až po činnosti v oblasti informačních a komunikačních technologií. Tam spadá např. programování či IT poradenství a zpracování dat. Největší nárůst počtu nemocensky

¹ Nezahrnuje vojáky z povolání, příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Správcem registrů těchto příslušníků je služební orgán v oborech své působnosti.

pojištěných osob byl v této sekci zaznamenán v oddílu Činnosti v oblasti informačních technologií (CZ-NACE 62), kde se počet pojištěnců za uplynulou dekádu zvýšil o 36 tis. (tj. o 62 %).

Naopak odvětvími, která měla v 1. pol. 2023 méně pojištěnců než v 1. pol. 2013, byla Těžba a dobývání (-15 tis., tj. o 44 % méně) a Zemědělství, lesnictví a rybnářství (-6 tis.; -5 %).

Co se týče **meziročních rozdílů**, největší pokles byl v absolutním vyjádření zaznamenán v sekci Zpracovatelský průmysl a Ostatní činnosti. V každé z těchto sekcí bylo v 1. pol. 2023 o 14 tis. pojištěnců méně než před rokem. Relativně to představuje meziroční pokles o 1, resp. o 19 %.

Naproti tomu odvětví, která co do počtu nemocensky pojištěných meziročně nejvíce rostla, byla Zdravotní a sociální péče (+23 tis.; 6 %). Administrativní a podpůrné činnosti (+13 tis.; 5 %) či Vzdělávání (+12 tis.; 3 %).

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V 1. pol. 2023 bylo evidováno 7,1 tis. nemocensky pojištěných mladistvých, tedy osob mladších 18 let. Na celkovém počtu pojištěnců se podíleli 0,15 %. Jejich počet meziročně vzrostl z 5,4 tis. o 1,8 tis. osob, tj. o třetinu.

4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti (DPN) odráží ukazatel o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti v čase. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti podniku má vyšší vypovídací schopnost **ukazatel relativní** – **počet** nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** v dané kategorii, např. ve zpracovatelském průmyslu, v malých podnicích či konkrétním kraji.

Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti vzniklé ve sledovaném období (1. pololetí) na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

V 1. pol. 2023 bylo v Česku nahlášeno **celkem 1 328 tis. případů pracovní neschopnosti**. To je o 35 % (726 tis.) případů méně než před rokem. Zde je ovšem nutné poznamenat, že meziroční srovnání komplikuje fakt, že **v lednu (od 17. 1.) a únoru 2022** při testování zaměstnanců byly **některým pracujícím** vydány neschopenky pro karanténu či izolaci **duplicitně**, tudíž byly údaje nadhodnocené. V zájmu operativního jednání při jejich vyřizování vydávali neschopenky jak praktičtí lékaři, tak krajské hygienické stanice. Z dostupných zdrojových databází však nebylo možné duplicitní případy identifikovat.

Do jisté míry duplicitní vydávání neschopenek má kromě počtu nahlášených případů vliv i na další prezentované a z nich odvozené ukazatele (počet kalendářních dnů v pracovní neschopnosti, průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, průměrný denní stav dočasně práce neschopných).

Oproti 1. pol. 2021 došlo k poklesu o 72 tis. případů. Naopak ve srovnání s předcovidovým 1. pol. 2019 počet vzrostl o 353 tis. (o 36 %). Nejčastěji bude v této publikaci jako srovnávací základna voleno právě 1. pol. 2019.

Případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** bylo v 1. pol. 2023 nahlášeno 1,2 milionu, tedy o 348 tis. více než v 1. pol. 2019. V relativním vyjádření došlo k nárůstu o dvě pětiny. Do počtu případů pro nemoc jsou vedle

nemocí jako takových započteny i karantény a izolace. Ovšem pouze osob, které splňují nárok na dávku nemocenské. I to mělo značný vliv na enormně vysoké hodnoty v 1. pol. 2021–2022.

Vedle pandemie mělo na nárůst počtu případů pracovní neschopnosti v posledních 4 letech vliv i **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do té doby.

V 1. pol. 2023 bylo vystaveno 22 tis. neschopenek pro **pracovní úraz**. Po poklesu v 1. pol. 2020, kdy došlo ke 20,5 tis. pracovních úrazů vyžadujících pracovní neschopnost, se čísla vrátila zhruba na hodnotu z 1. pol. 2019. Letos však hodnota o necelý tisíc klesla. Meziročně poklesl i počet **mimopracovních úrazů**, kvůli nimž byla vydána neschopenka. Z 88 tis. na 85 tis.

Tab. 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2013	754,6	354,7	399,9	672,2	300,7	371,5	21,9	15,3	6,6	60,5	38,8	21,7
1. pol. 2014	664,1	313,5	350,6	579,3	256,8	322,4	22,2	15,6	6,6	62,6	41,1	21,6
1. pol. 2015	873,9	412,5	461,4	783,8	353,4	430,4	23,5	16,1	7,3	66,6	42,9	23,7
1. pol. 2016	876,5	414,3	462,1	777,1	349,5	427,5	24,9	17,1	7,8	74,5	47,7	26,8
1. pol. 2017	944,7	444,1	500,6	841,6	378,5	463,1	24,7	16,9	7,8	78,4	48,7	29,7
1. pol. 2018	1 040,2	484,2	556,1	937,8	419,5	518,3	24,1	16,2	7,9	78,4	48,5	29,9
1. pol. 2019	975,0	453,9	521,0	872,7	389,8	483,0	23,2	15,6	7,6	79,0	48,6	30,5
1. pol. 2020	1 070,1	510,3	559,8	976,9	451,4	525,5	20,5	14,2	6,3	72,7	44,7	28,0
1. pol. 2021	1 399,4	700,9	698,6	1 300,2	638,9	661,3	23,3	16,2	7,1	75,9	45,8	30,1
1. pol. 2022*	2 053,9	946,0	1 107,9	1 942,4	876,6	1 065,8	23,3	15,6	7,7	88,2	53,8	34,4
1. pol. 2023	1 327,9	589,3	738,5	1 220,8	524,1	696,8	22,4	14,7	7,7	84,6	50,6	34,1

* 1. pol. 2022 (celkem a pro nemoc) není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

1. pol. 2021, kdy do pracovní neschopnosti nepatrně častěji nastupovali muži, představovalo výjimku. Zbylé roky v uplynulé dekádě **v počtu neschopenek převládaly ženy**. Muži v 1. pol. 2023 nahlásili celkem 589 tis. případů, zatímco ženy 739 tis. případů (tj. o 149 tis. neschopností více). Procentuálně tak ženy zaujímaly 56 % všech neschopenek. V 1. pol. 2019 podíl činil 53 %.

Pokud se zaměříme na dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc**, je rozdíl ještě větší. Ženy vykázaly 697 tis. případů, což je o 173 tis. více než muži. Srovnáme-li současný stav s obdobím před pandemií (tedy s 1. pol. 2019), počet neschopenek pro nemoc vzrostl o zmíněné dvě pětiny. U mužů vzrostl o 34 % (+134 tis.), zatímco u žen o 44 % (+214 tis.).

Z celkového počtu nově hlášených případů PN (pracovní neschopnosti) pro **pracovní úrazy** připadala v 1. pol. 2023 na ženy více než třetina z nich. Tato skutečnost je dána i odlišnou odvětvovou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětvové sekce, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání nebo Zdravotní a sociální péče.

Až do 1. pol. 2020 byl u pracovních neschopností **z důvodu nemoci** podíl **podle pohlaví** dlouhodobě relativně konstantní. Neschopenky mužů činily maximálně 46 %. V 1. pol. 2021 se podíl zvýšil na 49 % a o rok později opět poklesl na 45 %. V 1. pol. 2023 nahlásili muži 43 % pracovních neschopností pro nemoc.

U pracovních neschopností zapříčiněných úrazem podíl žen v čase roste. Toto je zřejmé zejména u jiných než pracovních úrazů, kdy v 1. pol. 2013 ženy nahlásily 22 tis. případů, kdežto za 1. pol. 2023 to bylo více než

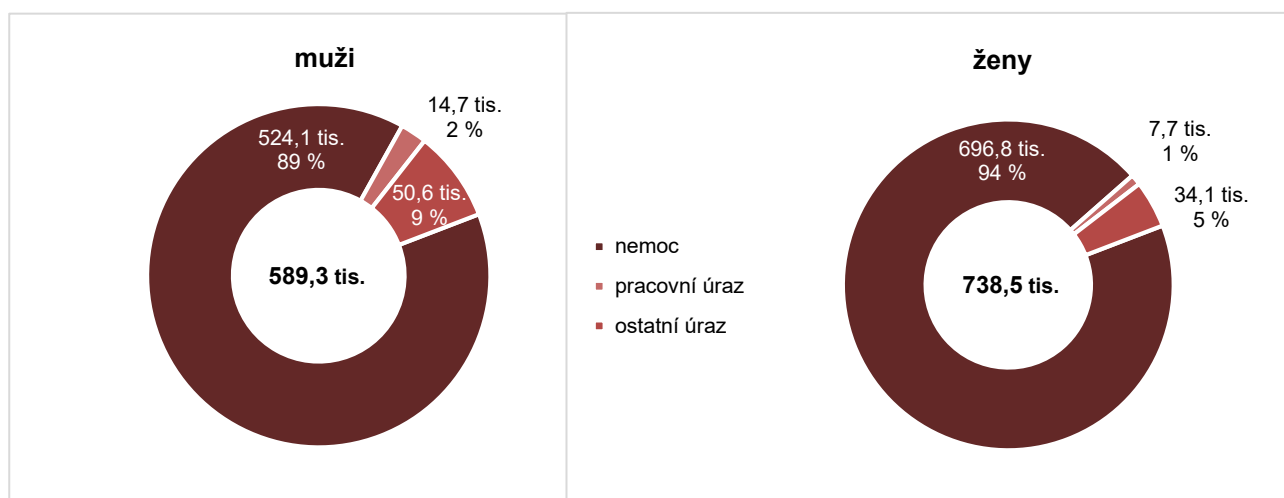
34 tis. úrazů. Absolutní nárůst je však patrný i u mužů, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu **nepracovních (ostatních) úrazů** v 1. pol. 2013 činil 39 tis., za 1. pol. 2023 více než 50 tis.

Z hlediska **příčin** se 697 tis. (94 %) nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **žen** týkalo nemoci, 8 tis. (1 %) pracovních úrazů a 34 tis. (5 %) ostatních úrazů. **Muži** byli v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v 524 tis. případech (89 %), kvůli pracovnímu úrazu v 15 tis. případech (2 %) a z důvodu ostatních úrazů v 51 tis. případech (9 %).

Za **poslední čtyři roky** počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti vzrostl, o 353 tis. případů (o 36 %) z 975 tis. případů v 1. pol. 2019 na 1 328 tis. v 1. pol. 2023. Téměř veškerý nárůst byl způsoben rostoucím počtem vydávaných neschopenek z důvodu nemoci.

Nárůst pracovní neschopnosti **žen** oproti období před covidem-19 byl vyšší než u mužů. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen se zvýšil z 521 tis. případů (u mužů ze 454 tis. případů) v 1. pol. 2019 na 739 tis. případů (u mužů na 589 tis. případů) v 1. pol. 2023. Vzrostl tak o 42 % (o 30 % u mužů).

Graf 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

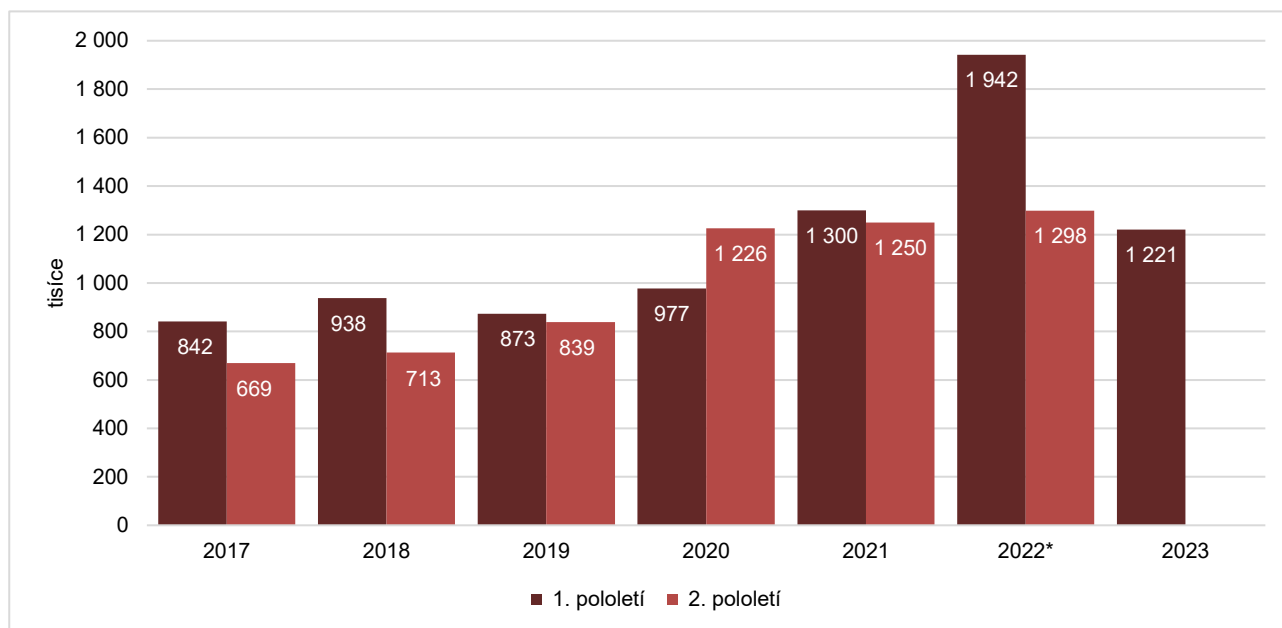
Dopad legislativních změn na výskyt pracovní neschopnosti je zřejmý zejména u vývoje počtu případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**. Počty případů pracovní neschopnosti pro úrazy jsou těmito změnami ovlivněny méně. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, např. u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích).

Do roku 2018 platil trend, že **v prvním půlroce** je hlášeno značně více případů pracovní neschopnosti než v pololetí druhém. Možným vysvětlením mohou být jarní chřipkové epidemie. Naopak poklesu v druhém pololetí nahrávají prázdniny, zejména letní, ale také podzimní a vánoční. Pokud se nejedná o onemocnění závažnějšího charakteru, může se pojištěnec během dovolené sám zotavit bez nutnosti návštěvy lékaře a vystavení pracovní neschopnosti. Jak již bylo zmíněno výše, jedním z faktorů, které zapříčinily meziroční nárůst počtu nových případů pracovní neschopnosti **způsobených nemocí** oproti 1. pol. 2019, je patrně **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy je náhrada mzdy od zaměstnavatele zaměstnanci vyplácena již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého. Rozdíl mezi prvním a druhým pololetím v roce 2019 již tedy nebyl tak markantní. V roce 2020 statistiky pracovní neschopnosti ovládla **koronavirová pandemie**, kdy v druhém pololetí Česko zasáhla podzimní vlna onemocnění. Zatímco mezi prvními pololetími roku 2019 a 2020 došlo k nárůstu o 104 tis. (o 12 %) případů pracovní neschopnosti pro nemoc, mezi druhými pololetími se počet navýšil o 387 tis. (o 46 %). Přestože se v 1. pol. 2021 začalo s očkováním proti onemocnění covid-19, počet neschopenek i z důvodu karantén byl i nadále mimořádný. Za 1. pol. 2021 bylo nahlášeno celkem 1 300 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, tedy o polovinu více než v době před pandemií.

Během 1. pol. 2020 se počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro nemoc blížil milionu. Dva roky nato už se (pravděpodobně vlivem vysoce infekční a na očkování nereagující varianty covidu-19 omikron, ale rovněž z výše zmíněných metodologických důvodů) blížil dvěma milionům. Za prvních 6 měsíců roku 2022 bylo nahlášeno více případů než za celý rok 2019.

Počet nově hlášených případů se zatím neblíží (neklesá k) hodnotám z roku 2019. Důvodem může být oslabená imunita po nucené izolaci a nošení respirátorů. V souvislosti se zkušenostmi během pandemie se patrně snížila i společenská přijatelnost týkající se přecházeného akutního onemocnění. Naopak s utlumením covidového náporu se dá předpokládat, že pacienti podstupují plánované zákroky, jež byly během pandemie odkládány, které následně vyžadují dočasnou pracovní neschopnost.

Graf 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2017–1. pol. 2023

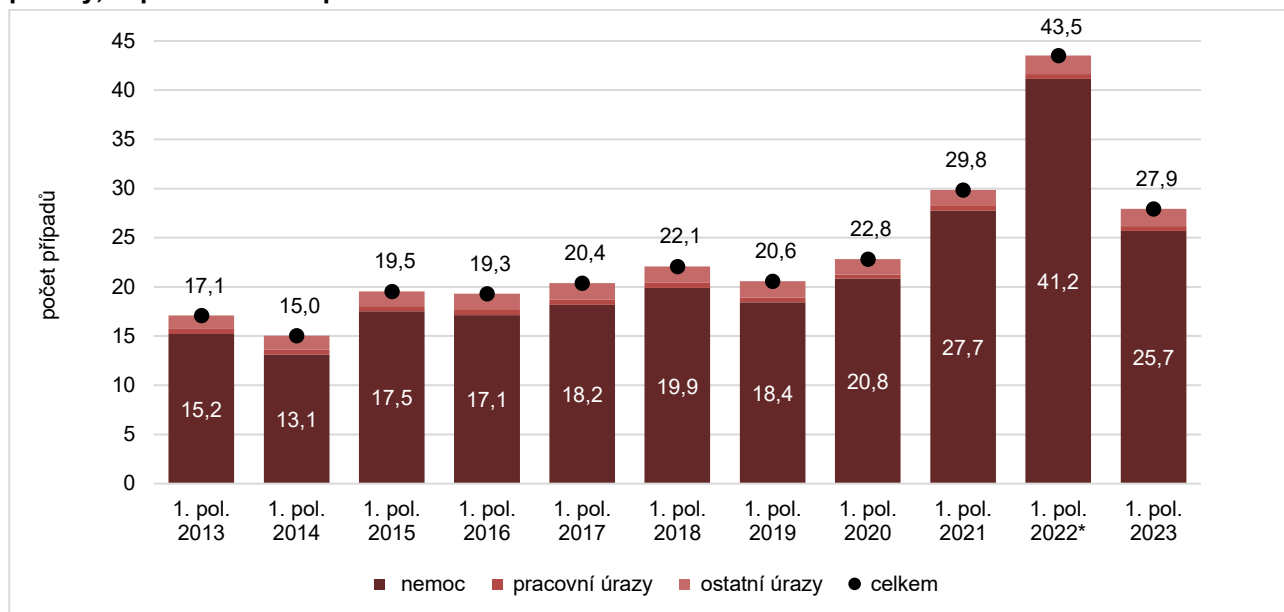

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

V relativním přepočtu na 100 pojištěnců v 1. pol. 2023 oproti 1. pol. 2019 přibylo 7 případů pracovní neschopnosti bez ohledu na příčinu a hodnota tak činila 28 případů. Na 100 pojištěnců připadalo 26 nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc**, což byl bezmála dvojnásobek oproti 1. pol. 2014. Zatímco u mužů počet případů dosáhl 25, mezi ženami se jednalo o 31 neschopností.

Co se týče počtu neschopenek z důvodu **úrazů**, tak pokud pomineme 1. pol. 2020, kdy počet úrazů na 100 pojištěnců poklesl, panuje zde víceméně stagnace. Dá se předpokládat, že předloňský výkyv souvisel s vyhlášením nouzového stavu, celkovým omezením pohybu, uzavřením některých podniků a větší mírou práce z domova. Vyžadování dodržování některých bezpečnostních opatření i nadále přetrvávalo a využívání home office se v určitých odvětvích uplatňuje ve větší míře než dříve. Zejména v manuálních profesích se však digitalizace prosazuje pomaleji a v 1. pol. 2021 se pracovní úrazovost vrátila na úroveň před pandemií. V 1. pol. 2023 se hodnota dramaticky nezměnila a činila stále 0,5 případu na 100 nemocensky pojištěných.

Graf 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců celkem a podle příčiny, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

* 1. pol. 2022 (celkem a pro nemoc) není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

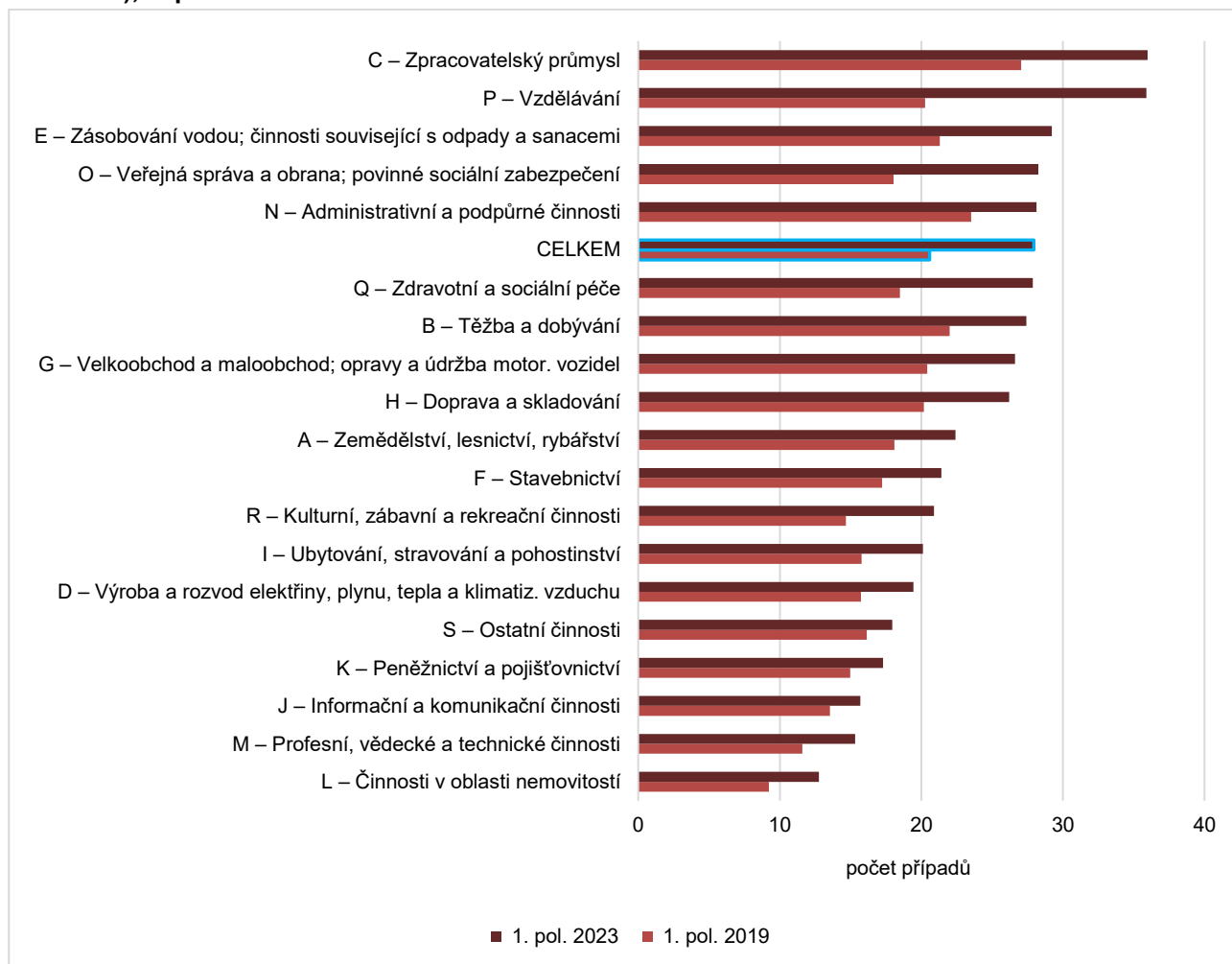
Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2023 bylo nahlášeno v subjektech, které dle převažující ekonomické činnosti spadají do **odvětvové sekce** Zpracovatelský průmysl (426 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (167 tis.). To je dáno tím, že zde pracuje nejvíce osob, jak bylo uvedeno výše v kap. 4.1. Naopak nejméně případů bylo v absolutních číslech hlášeno v odvětvích Těžba a dobývání (5 tis.) a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (7 tis.).

V porovnání s 1. pol. 2019 vzrostl počet případů dočasné pracovní neschopnosti procentuálně nejvíce v odvětvové sekci Vzdělávání, a to téměř jednou tolik (o 75 tisíc). Absolutně nejvíce (o 91 tis.) se počet případů zvýšil ve Zpracovatelském průmyslu. Za poslední 4 roky došlo k nárůstu ve všech odvětvích kromě sekcí Těžba a dobývání a Ostatní činnosti.

Absolutní počty nově hlášených případů jsou ovlivněny odvětvovou strukturou národního hospodářství a zaměstnaností v jednotlivých odvětvích. Z toho důvodu má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný ukazatel – počet nově hlášených případů na 100 pojištěnců v daném odvětví.

Nejvyšší počet (36) případů v přepočtu **na 100 pojištěnců** v 1. pol. 2023 zaznamenal Zpracovatelský průmysl a Vzdělávání. U druhé zmiňované sekce došlo k nárůstu od doby před pandemií o 15,6 případu. Enormní nárůst by mohl souviset s nelehkými výzvami, kterými si pracovníci ve školství za uplynulé 3 roky prošli. Od distanční výuky, přes opětovnou adaptaci na prezenční výuku, až po integraci ukrajinských dětí. Až s odstupem necelých 7 případů na 100 pojištěnců následovaly další odvětvové sekce. V sekcích Zpracovatelský průmysl a Zdravotní a sociální péče se počet oproti 1. pol. 2019 zvýšil o 9 případů. Nejnižší počet případů dočasné pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných bylo evidováno v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí s 13 případy. Celorepublikový průměr bez ohledu na odvětví činil již zmíněných 28 případů na 100 pojištěnců.

Vývoj počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z grafu 2.4, resp. z tabulky 2.2. Za 1. pol. 2023 bylo nahlášeno o 11 případů na 100 pojištěnců více než před deseti lety. Nejdynamičtější nárůst je patrný v již zmíněných sekcích Vzdělávání (+20 případů, tj. 128 %), Zpracovatelský průmysl (+15 případů, tj. 70 %) či Zdravotní a sociální péče (+13 případů, tj. 87 %).

Graf 2.4: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2019 a 2023

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro pracovní úraz**, což je možné chápat jako ukazatel vyjadřující „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo za 1. pol. 2023 evidováno u sekce Zemědělství, lesnictví a rybářství (1,2), následované oblastmi Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi a Těžba a dobývání (obě sekce shodně 1,0). Naproti tomu nejméně pracovních úrazů bylo zaznamenáno v subjektech působících v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví a v oblasti Informační a komunikační činnosti (shodně 0,04). Jak již bylo řečeno, průměrně za všechna odvětví připadalo na 100 pojištěnců 0,5 případu pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. Více o pracovních úrazech v kap. 4.5.

Z pohledu **územního členění** bylo v 1. pol. 2023 nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém (35), Plzeňském a Královéhradeckém kraji (oba shodně 32). Jak již bylo zmíněno výše, průměr za Českou republiku činil 28 případů, přičemž podprůměrné hodnoty vykazoval pouze kraj Hlavní město Praha (22). Rozdíl dvou extrémních krajů představoval 13 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. V 1. pol. 2019 rozdíl činil 8,5 neschopenek. Hodnoty tohoto sledovaného ukazatele oproti 1. pol. 2019 vzrostly ve všech krajích, což je patrné z grafu 2.5. Nejvíce v Libereckém kraji (+10), naopak nejnižší nárůst zaznamenala Praha (+5).

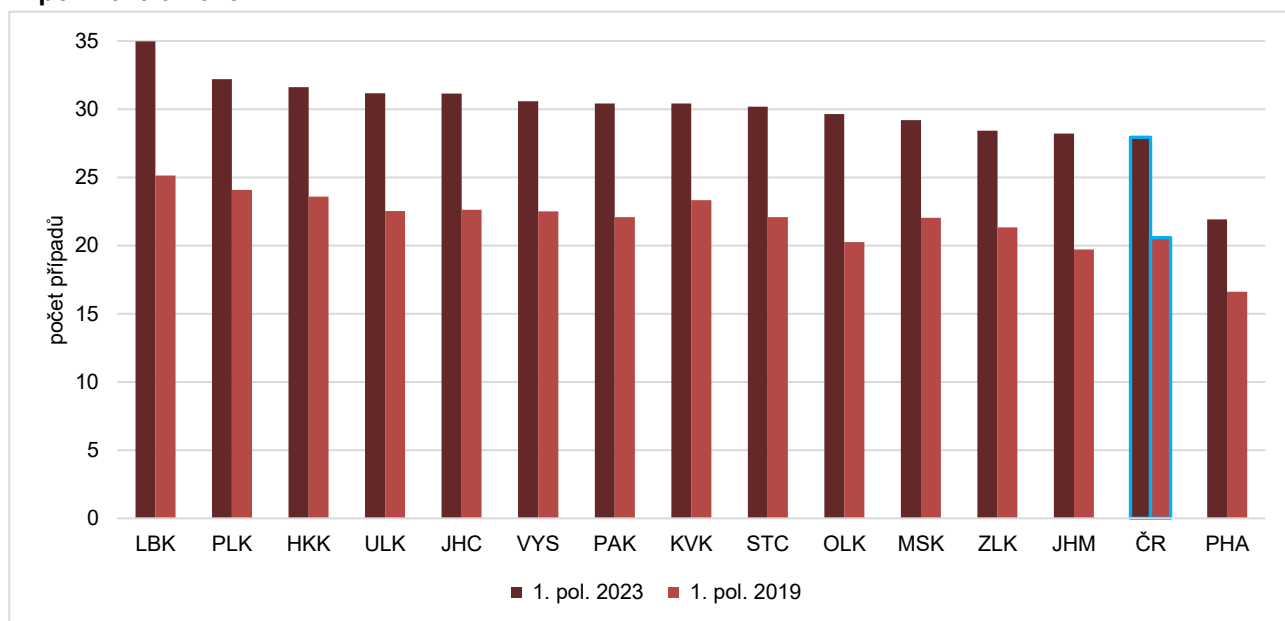
Počet případů dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění je značně ovlivněn strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodikou zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Tab. 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
Celkem	17,1	15,1	19,5	19,3	20,4	22,1	20,6	22,8	29,8	43,5	27,9
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	15,7	13,9	17,5	16,9	18,3	19,6	18,1	18,8	29,3	34,8	22,4
B – Těžba a dobývání	21,3	17,5	21,0	20,4	21,6	23,4	22,0	33,0	40,6	45,7	27,4
C – Zpracovatelský průmysl	21,2	19,0	24,9	25,3	26,5	28,8	27,0	30,2	42,4	56,4	36,0
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	11,7	9,8	13,3	12,3	14,2	16,4	15,7	14,7	21,9	30,3	19,4
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	16,5	14,9	19,0	19,0	20,8	22,7	21,3	22,4	34,7	44,2	29,2
F – Stavebnictví	16,3	13,8	17,2	16,6	17,5	18,2	17,2	19,8	28,2	33,0	21,4
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	15,0	13,4	16,9	18,1	19,2	21,0	20,4	23,1	28,6	42,3	26,6
H – Doprava a skladování	15,5	13,7	17,9	17,6	19,5	22,0	20,2	23,1	32,0	40,2	26,2
I – Ubytování, stravování a pohostinství	12,9	12,1	14,6	14,7	15,1	16,4	15,8	21,6	16,8	30,6	20,1
J – Informační a komunikační činnosti	13,1	11,1	13,4	12,7	13,5	14,4	13,5	12,9	13,2	21,4	15,7
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	14,9	12,9	16,1	14,7	15,1	16,4	15,0	14,7	14,9	22,7	17,3
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	8,3	7,2	9,1	8,6	8,5	9,6	9,2	11,2	14,0	20,1	12,8
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	11,4	9,5	12,1	11,7	12,2	12,9	11,6	12,8	15,3	23,4	15,3
N – Administrativní a podpůrné činnosti	18,9	19,4	25,6	26,1	26,2	26,2	23,5	26,8	35,3	39,7	28,1
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	16,5	13,5	18,5	17,0	17,9	19,9	18,0	19,0	27,3	46,2	28,3
P – Vzdělávání	15,7	13,2	19,4	18,1	20,3	22,6	20,3	17,6	23,9	56,9	35,9
Q – Zdravotní a sociální péče	14,9	13,2	17,3	16,8	18,0	19,7	18,5	23,7	26,3	42,7	27,9
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	12,2	10,5	14,0	13,6	14,2	15,5	14,7	16,1	15,9	34,5	20,9
S – Ostatní činnosti	13,5	11,9	15,1	15,2	15,5	16,9	16,2	18,6	21,1	33,7	17,9

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.5: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2019 a 2023

Zdroj: ČSÚ

Rozdíly v pracovní neschopnosti lze zkoumat i podle **velikosti podniku**. V relativním pojetí při přepočtu na 100 pojištěnců dominovaly firmy zaměstnávající 50–99 zaměstnanců, spolu se středně velkými podniky, které mají 100–249 zaměstnanců. Tyto firmy během 1. pol. 2023 v průměru zaznamenaly 33, resp. 32 případů pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců. Nicméně situace u podniků s více než 250 zaměstnanci se příliš nelišila. Daleko méně případů pracovní neschopnosti vykázaly firmy mající do 50 zaměstnanců, kde na 100 pojištěnců připadlo 22 hlášení. A zcela nejméně případů bylo zaznamenáno u OSVČ, a sice 8 na 100 nemocensky pojištěných OSVČ. Zde je nutné mít na paměti, že nemocenské dávky jsou vypláceny až od 15. dne pracovní neschopnosti (do té doby vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatel), a proto se OSVČ nevyplatí při krátkodobější nemoci nastupovat do pracovní neschopnosti.

Dalším kritériem, podle kterého je možné hodnotit pracovní neschopnost nemocensky pojištěných, je rozdělení na **podniky domácí vs. podniky pod zahraniční kontrolou**. Např. v nefinančních podnicích pod zahraniční kontrolou v 1. pol. 2023 připadlo na 100 nemocensky pojištěných 33 nahlášených případů v porovnání s 25 případy v domácích nefinančních podnicích. Pracovní neschopnost zaměstnanců v domácích podnicích však trvala v průměru o 7 dnů déle (36 dnů) než u podniků pod zahraniční kontrolou (29 dnů). Podrobnější údaje za nefinanční podniky viz tabulková příloha – část 7.

Tab. 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Kraj ČR	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
ČR celkem	17,1	15,1	19,5	19,3	20,4	22,1	20,6	22,8	29,8	43,5	27,9
Hl. m. Praha	14,5	13,0	16,6	16,1	16,7	17,8	16,6	18,2	21,7	33,1	21,9
Středočeský kraj	17,9	16,1	20,5	20,7	21,6	23,8	22,1	23,1	33,9	47,2	30,2
Jihočeský kraj	19,7	17,1	22,4	21,9	23,3	24,8	22,6	24,5	33,1	47,1	31,1
Plzeňský kraj	19,8	18,2	24,0	22,8	24,5	26,2	24,1	25,4	37,3	50,4	32,2
Karlovarský kraj	18,4	17,7	23,2	22,1	23,2	25,4	23,3	24,3	36,7	46,9	30,4
Ústecký kraj	17,5	15,4	19,9	20,5	21,3	24,2	22,5	23,7	35,2	48,9	31,2
Liberecký kraj	20,5	17,7	22,2	23,1	24,2	27,0	25,1	29,0	39,1	54,0	35,0
Královéhradecký kraj	18,3	15,7	20,2	21,2	22,5	25,0	23,6	25,5	37,5	49,8	31,6
Pardubický kraj	17,8	15,8	20,6	20,3	21,7	24,0	22,1	23,4	34,2	48,9	30,4
Kraj Vysočina	18,7	16,5	21,9	21,0	22,3	24,3	22,5	23,8	31,0	47,2	30,6
Jihomoravský kraj	17,0	14,7	19,1	18,5	20,2	21,5	19,7	21,9	27,1	42,6	28,2
Olomoucký kraj	15,9	13,5	18,6	18,5	19,9	21,4	20,3	25,8	30,1	46,3	29,6
Zlínský kraj	17,4	14,7	20,4	19,7	21,3	22,1	21,3	24,9	29,9	48,2	28,4
Moravskoslezský kraj	17,9	15,3	20,0	20,2	21,5	23,1	22,0	26,9	32,6	47,1	29,2

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (1. pololetí) nemocensky pojištěni práce neschopni. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Údaj zahrnuje dny pracovní neschopnosti vč. dnů u těch případů, které vznikly před sledovaným obdobím a v počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti za toto období zařazeny nejsou. Maximální doba zápočtu je délka sledovaného období (180 resp. 181 dnů za 1. pololetí) bez ohledu na délku trvání pracovní neschopnosti daného případu. Do počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti. Nově hlášený případ musí být vzniklý ve sledovaném období, kdežto do dnů pracovní neschopnosti (maximálně v délce sledovaného období, tedy 180 resp. 181 dnů za 1. pololetí) se započítávají i dny z případů PN, které mohly vzniknout již v předchozím období, ale byly ukončeny či nadále trvají v průběhu sledovaného období.

Způsob výpočtu:

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech = počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti / počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti.

Během 1. pol. 2023 strávili pojištěnci 42 415 tis. prostonaných dnů v dočasné pracovní neschopnosti. Oproti 1. pol. 2019 je to o 837 tis. (2 %) více.

Většina dnů pracovní neschopnosti (86 %) byla způsobena nemocí, v absolutním počtu 36 520 tis. Ženy byly na neschopence celkem 23 200 tis. dnů, což je o 3 985 tis. dnů více než muži.

Tab. 2.4: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023 (v tis.)

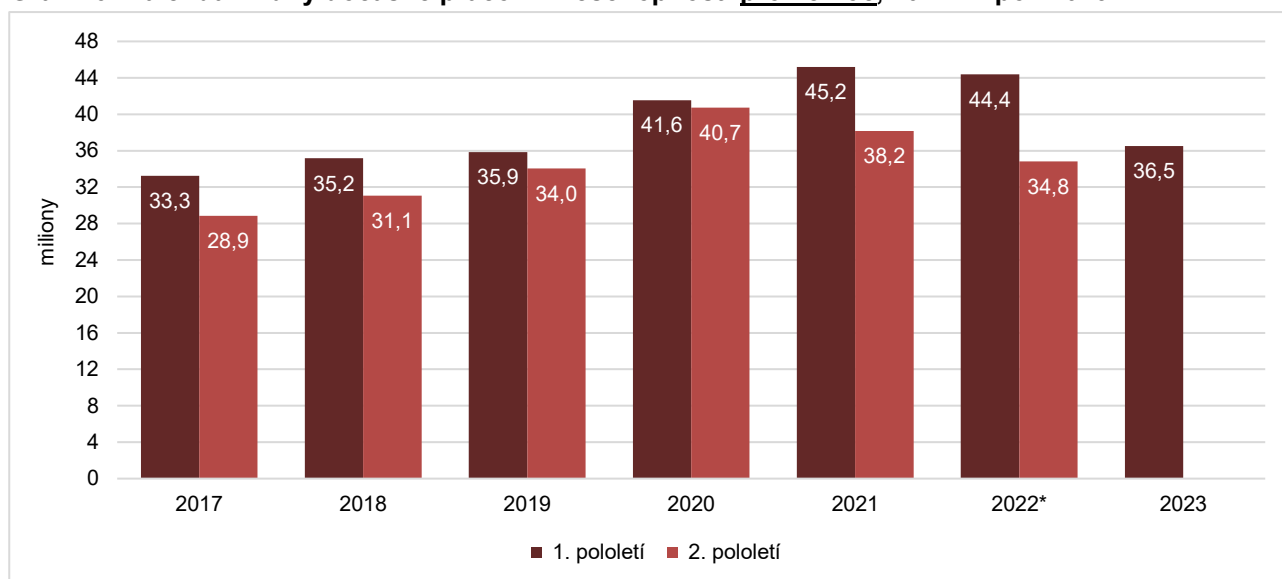
Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2013	31 875	14 774	17 102	27 253	11 805	15 448	1 237	866	371	3 385	2 102	1 283
1. pol. 2014	30 512	13 910	16 603	26 003	10 966	15 037	1 192	840	352	3 318	2 104	1 214
1. pol. 2015	35 052	15 885	19 167	30 184	12 792	17 392	1 304	895	409	3 563	2 198	1 365
1. pol. 2016	36 787	16 662	20 125	31 662	13 413	18 249	1 320	900	421	3 805	2 349	1 455
1. pol. 2017	38 709	17 570	21 138	33 259	14 211	19 048	1 343	914	428	4 107	2 445	1 662
1. pol. 2018	40 624	18 437	22 187	35 167	15 078	20 089	1 312	882	430	4 144	2 477	1 667
1. pol. 2019	41 578	18 828	22 750	35 860	15 325	20 536	1 325	888	437	4 392	2 615	1 777
1. pol. 2020	47 402	21 697	25 705	41 551	18 098	23 453	1 285	876	409	4 565	2 723	1 843
1. pol. 2021	50 856	23 906	26 950	45 205	20 513	24 692	1 337	919	418	4 314	2 474	1 841
1. pol. 2022*	50 387	22 845	27 542	44 376	19 246	25 130	1 301	876	424	4 711	2 723	1 988
1. pol. 2023	42 415	19 215	23 200	36 520	15 736	20 784	1 255	825	430	4 640	2 654	1 986

* 1. pol. 2022 (celkem a pro nemoc) není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Počet prostonaných dnů v jednotlivých pololetích dokresluje tvrzení o značně vyšším počtu nahlášených případů pro nemoc během první poloviny roku. Největší rozdíl mezi 1. a 2. pololetím byl do roku 2021 zaznamenán v roce 2017 a činil 4,4 mil. dnů. Postupně se však snižoval. Ve 2. pololetí roku 2019 se počet dnů v pracovní neschopnosti zvýšil z důvodu zrušení karenční doby. V roce 2020 se počet dnů v pracovní neschopnosti pro nemoc v 1. a 2. pololetí lišil pouze o 800 tis. Graf 2.6 dále značí skokový nárůst počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi rokem 2019 a 2020, který pokračoval i v 1. pol. 2021. Při srovnání 1. pol. 2021 s 1. pololetími v letech 2018 a 2019 přibýlo 10 mil. dnů strávených v dočasné pracovní neschopnosti.

V roce 2021 byl rozdíl v počtu dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi první a druhou polovinou roku více než 7 mil. dnů. O rok později to bylo dokonce 9,6 mil. dnů. Dá se usuzovat, že za enormním nárůstem v 1. pol. 2021 stojí případy související s onemocněním covid-19, konkrétně i opatření proti šíření nákazy, změny v nárocích na testy, doba trvání karantény, odlišné podmínky pro očkované a neočkované apod. Počet kalendářních dnů pro nemoc v 1. pol. 2022 oproti situaci před rokem víceméně stagnoval.

Graf 2.6: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2017–1. pol. 2023

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Zatímco během covidu se průměrná délka trvání případu pracovní neschopnosti snižovala (z důvodu velkého množství krátkodobých pracovních neschopností pro nemoc, tedy vč. karantén), v 1. pol. 2023 došlo k prodloužení neschopenky. Nicméně dá se předpokládat, že za 1. pol. 2022 se jedná o podhodnocený údaj z důvodu duplicitních karanténních neschopenek, které stahovaly průměr směrem dolů. Před pandemií v 1. pol. 2019 činila průměrná doba neschopenky 42,6 dne.

Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti, ať už pro nemoc či úraz, byla v 1. pol. 2023 31,9 dne. **Nemoc** v 1. pol. 2023 způsobila pracovní neschopnost o průměrné délce 30 dnů, neschopnost pro **pracovní i mimopracovní úraz** trvala v průměru zhruba o 25 dnů déle.

Tab. 2.5: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Období	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
Celkem	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3	36,3	24,5	31,9
muži	41,6	44,4	38,5	40,2	39,6	38,1	41,5	42,5	34,1	24,1	32,6
ženy	42,8	47,4	41,5	43,5	42,2	39,9	43,7	45,9	38,6	24,9	31,4

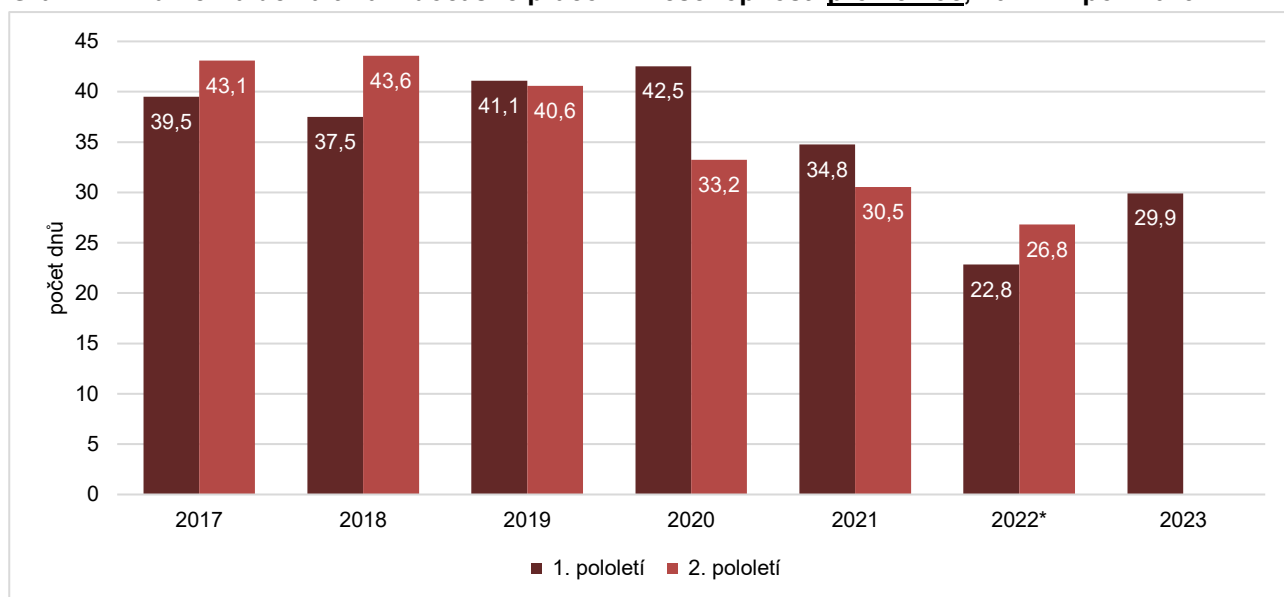
* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti **u žen** představoval 31,4 dne. **V případě mužů** se zvýšil na 32,6 dne. Vůbec poprvé za posledních 10 let byli muži na neschopence v průměru na 1 případ (o 1,2 dne) déle než ženy.

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo v 1. pol. 2023 zaznamenáno ve zpracovatelském průmyslu (11 576 tis.), kde je nejvíce pojištěnců, a tím pádem také nejvyšší počet případů pracovní neschopnosti. Nejméně dnů pracovní neschopnosti z důvodu pracovních úrazů vykazovaly odvětvové sekce Peněžnictví a pojištnictví (1,5 tis.) a Informační a komunikační činnosti (4,2 tis.).

Graf 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2017–1. pol. 2023

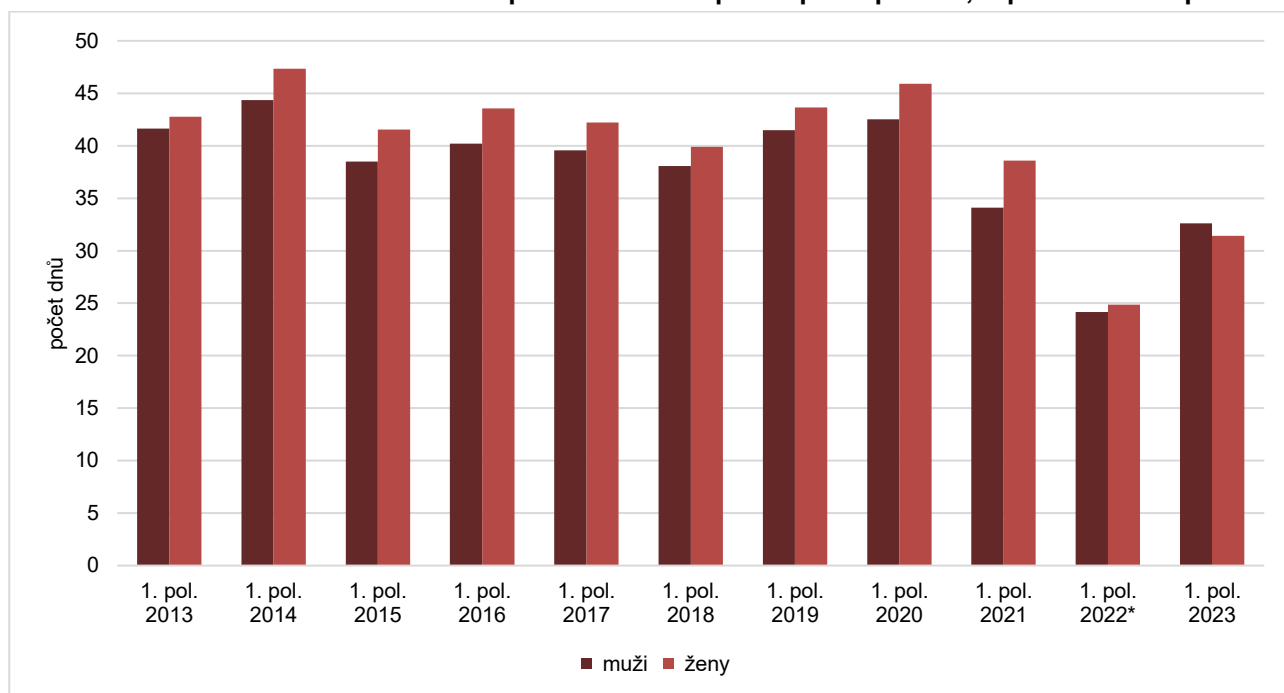

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

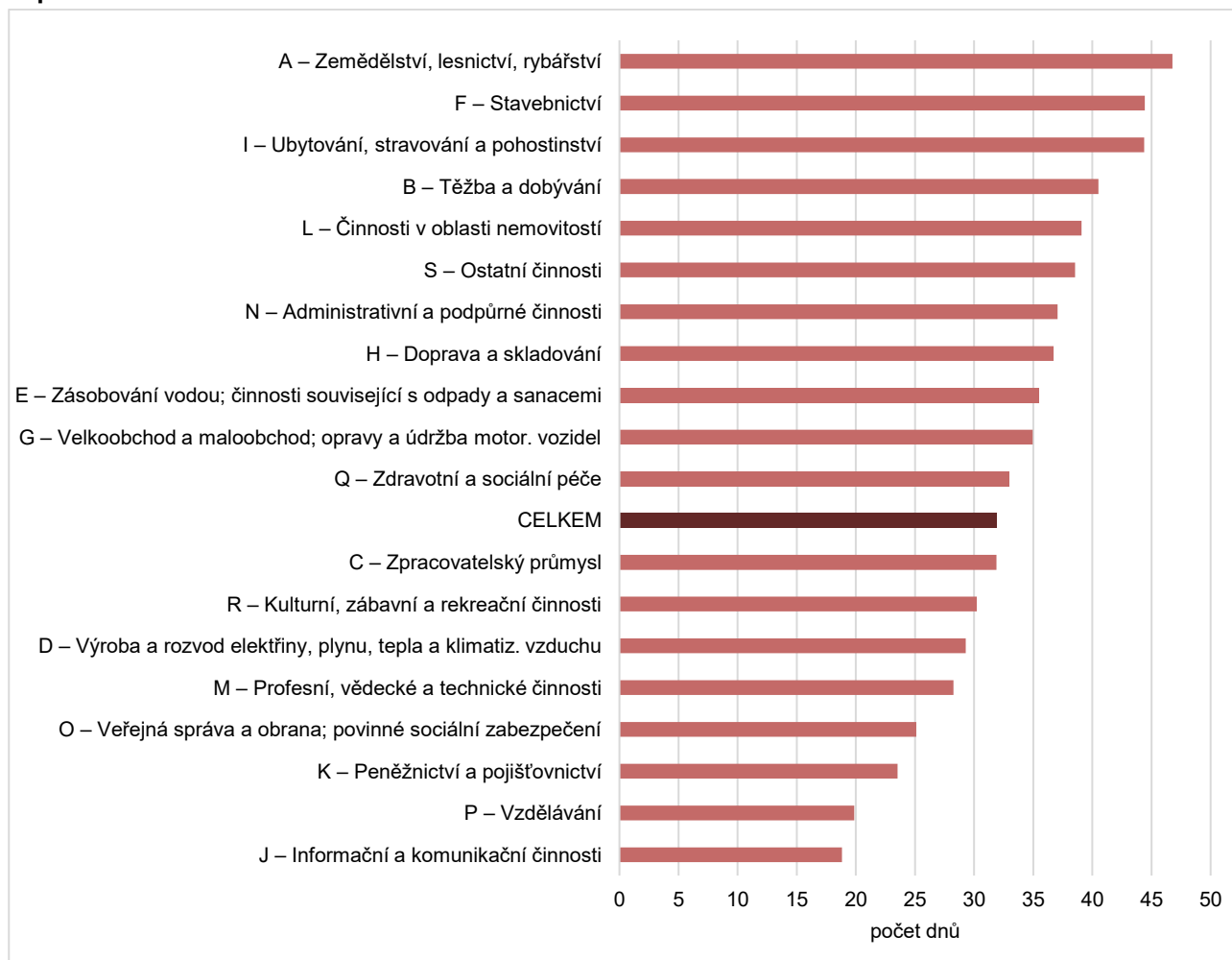
Jak již bylo zmíněno výše, dočasná pracovní neschopnost v 1. pol. 2023 trvala v průměru 32 dnů. **Odvětvím** s nejvyšší průměrnou délkou trvání případu bylo Zemědělství, lesnictví, rybářství (47 dnů) spolu se sekce Stavebnictví a Ubytování, stravování a pohostinství (shodně 44 dnů). Více než 40denní neschopnost dále vykazovala sekce Těžba a dobývání.

Graf 2.8: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.9: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

Nejkratší doba (20, resp. 19 dnů) připadala na pracovní neschopnost v odvětví Vzdělávání a Informační a komunikační činnosti. Dalším odvětvím s poměrně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti byla sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (24 dnů). Podrobněji viz graf 2.9 a tab. 2.6.

Ve všech odvětvích došlo meziročně k prodloužení průměrné délky pracovní neschopnosti. K největšímu meziročnímu nárůstu – o 12 dnů, tedy o 35 % – došlo v odvětví **Zemědělství, lesnictví a rybářství**. Délka trvání pracovní neschopnosti zde činila již zmíněných 47 dnů, tedy o 15 dní více než byl průměr za všechna odvětví.

V **regionálním** srovnání byla v 1. pol. 2023 nejdelší průměrná doba trvání dočasné pracovní neschopnosti zaznamenána v Moravskoslezském (39 dnů) a Zlínském kraji (38 dnů). Kraji s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti byly Praha (29 dnů) a Liberecký kraj (28 dnů). Ve všech krajích ČR hodnoty tohoto ukazatele za poslední 4 roky poklesly. Nejvíce v Jihomoravském (-13 dnů) a nejméně v Karlovarském kraji (-8 dnů).

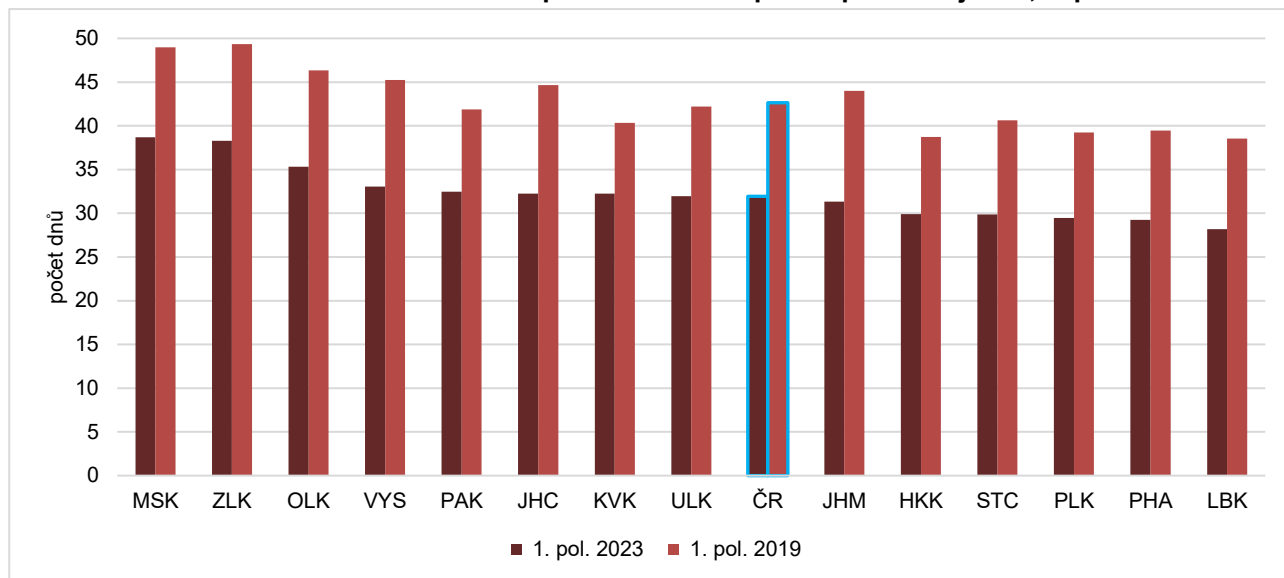
Tab. 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
Celkem	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3	36,3	24,5	31,9
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	57,8	62,0	54,9	58,5	56,6	53,4	58,3	58,1	43,5	34,6	46,8
B – Těžba a dobývání	41,8	49,7	43,6	51,1	55,6	45,4	50,3	42,0	39,3	28,7	40,5
C – Zpracovatelský průmysl	41,4	44,3	38,8	40,8	40,0	38,3	42,0	43,6	34,0	24,4	31,9
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	36,5	40,7	37,5	40,8	39,0	33,6	37,8	39,4	32,1	22,7	29,3
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	42,8	48,7	43,0	44,1	43,4	41,4	46,0	47,8	36,7	27,4	35,5
F – Stavebnictví	59,7	64,6	53,9	56,6	55,1	51,8	55,0	54,1	41,4	32,5	44,4
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motor. vozidel	46,6	50,9	44,4	44,5	43,4	41,9	45,0	46,4	39,8	26,2	35,0
H – Doprava a skladování	48,4	52,5	43,9	46,0	44,1	41,8	45,9	47,4	38,1	28,2	36,7
I – Ubytování, stravování a pohostinství	57,3	59,2	52,9	53,5	53,3	51,3	54,6	59,1	59,6	33,9	44,4
J – Informační a komunikační činnosti	25,7	27,8	25,8	25,7	25,5	25,5	26,4	27,3	27,0	16,9	18,8
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	30,1	34,3	31,6	32,8	32,8	30,4	33,1	34,8	35,2	21,4	23,5
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	52,1	56,2	48,8	50,7	51,8	47,4	52,0	50,8	42,4	28,9	39,1
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	37,7	41,0	36,0	37,1	37,4	36,6	40,1	40,8	34,8	21,9	28,2
N – Administrativní a podpůrné činnosti	42,5	42,3	37,5	38,5	38,1	39,0	43,7	47,0	38,5	31,2	37,1
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	32,3	37,9	32,7	36,0	34,5	32,2	35,6	36,7	30,4	19,6	25,1
P – Vzdělávání	30,9	35,0	28,7	31,3	29,8	27,7	30,4	33,3	28,3	15,6	19,9
Q – Zdravotní a sociální péče	45,1	50,9	44,5	46,9	45,4	42,4	45,9	43,8	40,3	25,6	33,0
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	40,3	44,9	38,4	40,9	40,2	38,5	40,4	44,2	40,0	22,1	30,2
S – Ostatní činnosti	46,1	50,5	44,6	48,0	45,6	42,7	46,1	47,9	42,2	27,0	38,5

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **detailnějšího územního členění** (viz kartogram 2.1) je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délku na jeden případ v 1. pol. 2023 vykazoval okres Vsetín (ve Zlínském kraji) a Hodonín (v Jihomoravském kraji) – oba s hodnotou přes 42 dnů na 1 pracovní neschopnost. Následovaly okresy Uherské Hradiště (Zlínský kraj), Frýdek-Místek (Moravskoslezský kraj), Prachatice (Jihočeský kraj) a Karviná (Moravskoslezský kraj), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti nad 40 dnů. Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav ve Středních Čechách, dále Liberec (oba shodně 25 dnů) a královéhradecký okres Rychnov nad Kněžnou (27 dnů). Kompletní přehled je k dispozici v tabulce 3.6 v tabulkové části publikace.

Graf 2.10: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2019 a 2023

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

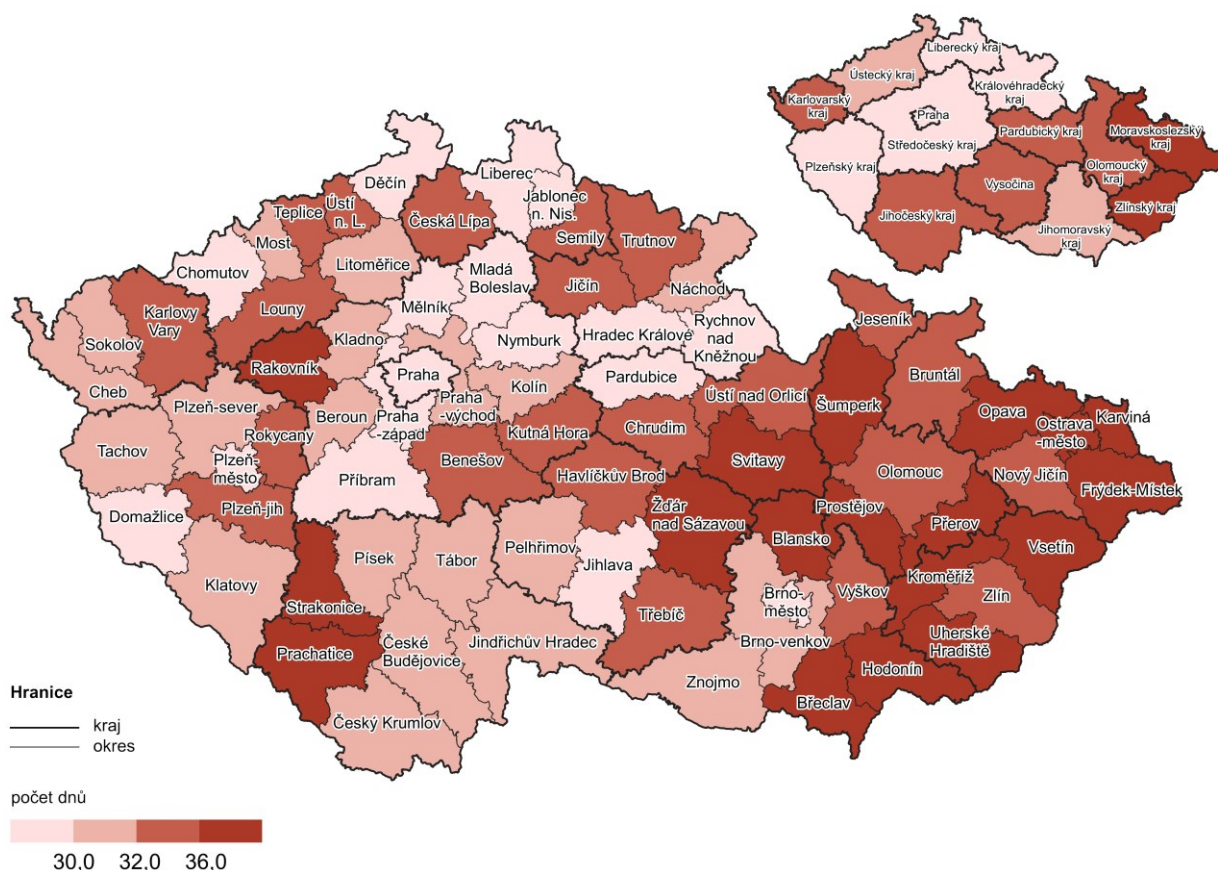
Kraj ČR	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
ČR celkem	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3	36,3	24,5	31,9
Hl. m. Praha	37,4	40,3	36,5	37,3	37,2	36,7	39,5	40,5	35,8	23,3	29,3
Středočeský kraj	40,3	43,3	38,3	39,3	38,9	36,8	40,6	42,7	33,5	23,0	29,9
Jihočeský kraj	43,7	48,3	41,1	44,1	42,8	40,5	44,7	46,1	36,6	25,1	32,3
Plzeňský kraj	40,0	41,9	36,6	39,1	37,6	35,7	39,2	42,2	33,8	23,1	29,5
Karlovarský kraj	40,2	41,2	36,8	38,7	37,5	36,1	40,3	44,4	35,6	24,8	32,3
Ústecký kraj	44,8	48,2	41,6	42,0	41,7	39,1	42,2	44,4	34,8	24,3	31,9
Liberecký kraj	40,2	43,2	37,8	38,5	37,8	35,3	38,6	41,2	32,6	22,8	28,2
Královéhradecký kraj	39,5	43,7	38,4	39,0	38,2	36,1	38,7	41,8	32,5	22,6	29,9
Pardubický kraj	41,4	45,5	39,7	42,0	41,0	38,3	41,9	44,6	33,8	23,7	32,5
Kraj Vysočina	41,6	46,6	40,4	43,7	42,9	40,8	45,2	47,8	37,5	25,4	33,1
Jihomoravský kraj	43,5	47,2	41,4	44,3	42,0	39,9	44,0	45,9	38,7	25,0	31,4
Olomoucký kraj	48,0	54,8	44,0	47,0	45,0	42,7	46,3	44,2	38,6	26,2	35,3
Zlínský kraj	51,4	56,4	47,0	50,5	48,2	46,1	49,3	51,8	42,4	27,0	38,3
Moravskoslezský kraj	47,6	53,4	46,0	48,6	47,4	44,4	49,0	48,8	40,9	28,2	38,7

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.1: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 1. pol. 2023

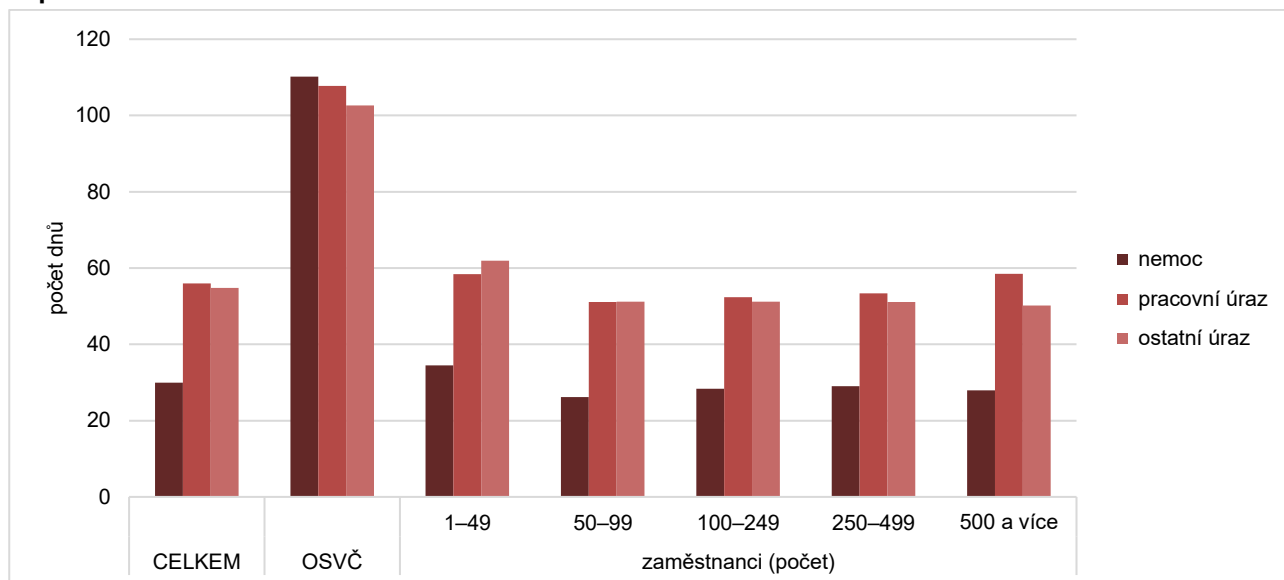

Zdroj: ČSÚ

Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) nastupují do pracovní neschopnosti méně často než zaměstnanci (8 případů na 100 nemocensky pojištěných OSVČ vs. 28 případů u zaměstnanců za 1. pol. 2023). Pokud jsou však ze zdravotních důvodů z výkonu práce indisponováni, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniku (podle počtu zaměstnanců; viz graf 2.11).

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ v 1. pol. 2023 trvala průměrně 109 dní. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dnů pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu pak krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechávají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost. Další možností, kterou OSVČ mohou využít, je sjednání pojištění pracovní neschopnosti u soukromých pojišťoven v rámci životního pojištění. Tomu se však tato publikace nevěnuje.

U zaměstnanců byla průměrná délka pracovní neschopnosti (bez ohledu na příčinu) ve srovnání s OSVČ zhruba třetinová (31 dnů). Nejdelší zaznamenaly malé podniky mající do 49 zaměstnanců (37 dnů). V ostatních velikostních kategoriích se tato hodnota pohybovala okolo 30 dnů.

Graf 2.11: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku a příčiny, 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasně práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti**. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti setrvávají). Statistiku pak doplňuje ještě další ukazatel – **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**, který říká, kolik osob průměrně denně chybělo na pracovišti v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti} \times 100}{(\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období})}$

Průměrný denní stav dočasně práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (1. pololetí) denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

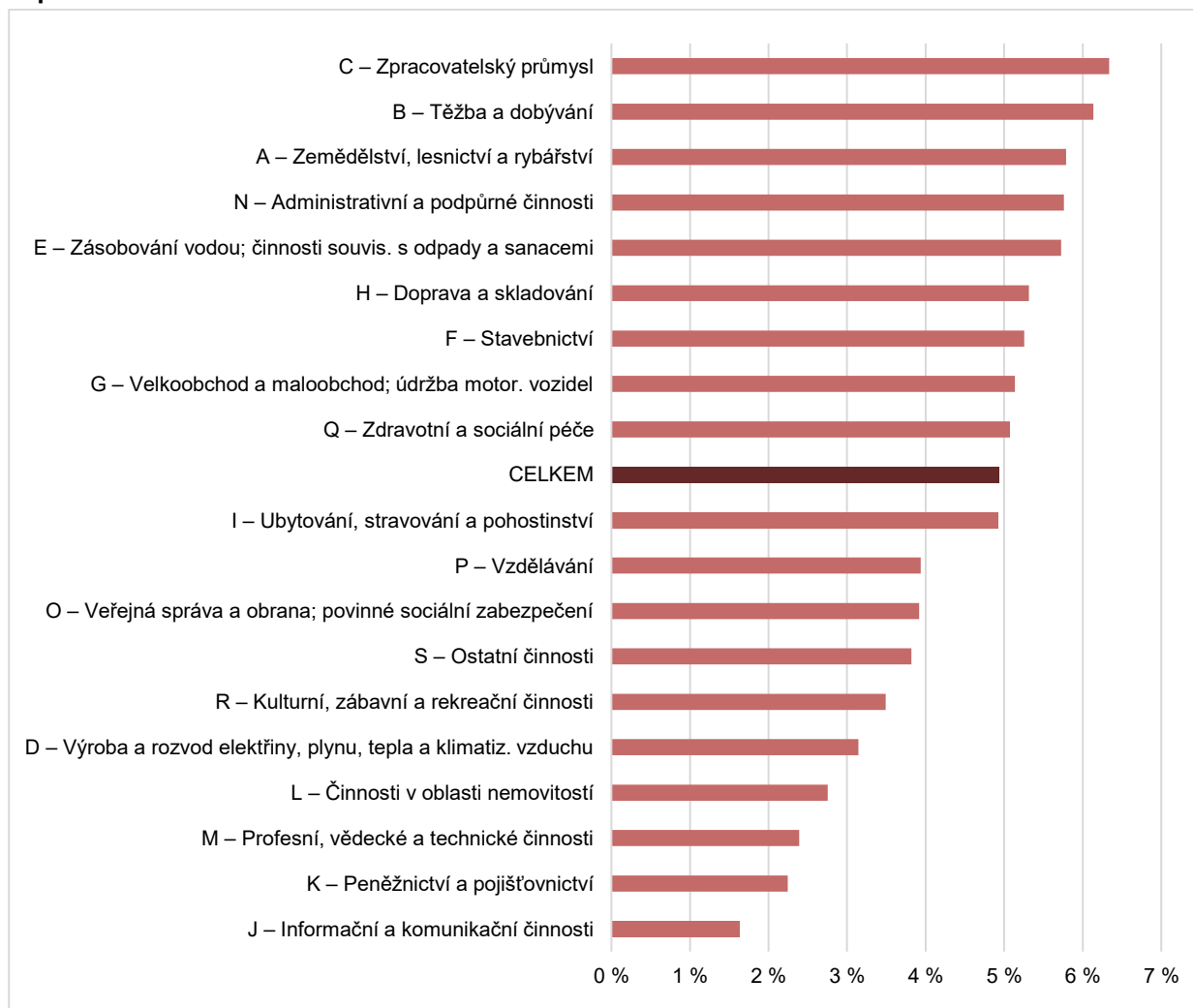
Způsob výpočtu:

$\text{Průměrný denní stav dočasně práce neschopných} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$

Hodnota ukazatele **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** měla od 1. pol. 2015 až do 1. pol. 2021 rostoucí tendenci. Vyšplhala se na 6 % a na obdobné úrovni se držela i o rok později. V 1. pol. 2023 činila 4,9 %, čili po covidu se vrátila na podobnou hodnotu jako v 1. pol. 2019. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě vyšší u žen, u kterých v 1. pol. 2023 činilo 5,3 %, zatímco pro muže 4,5 %.

Graf 2.12: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

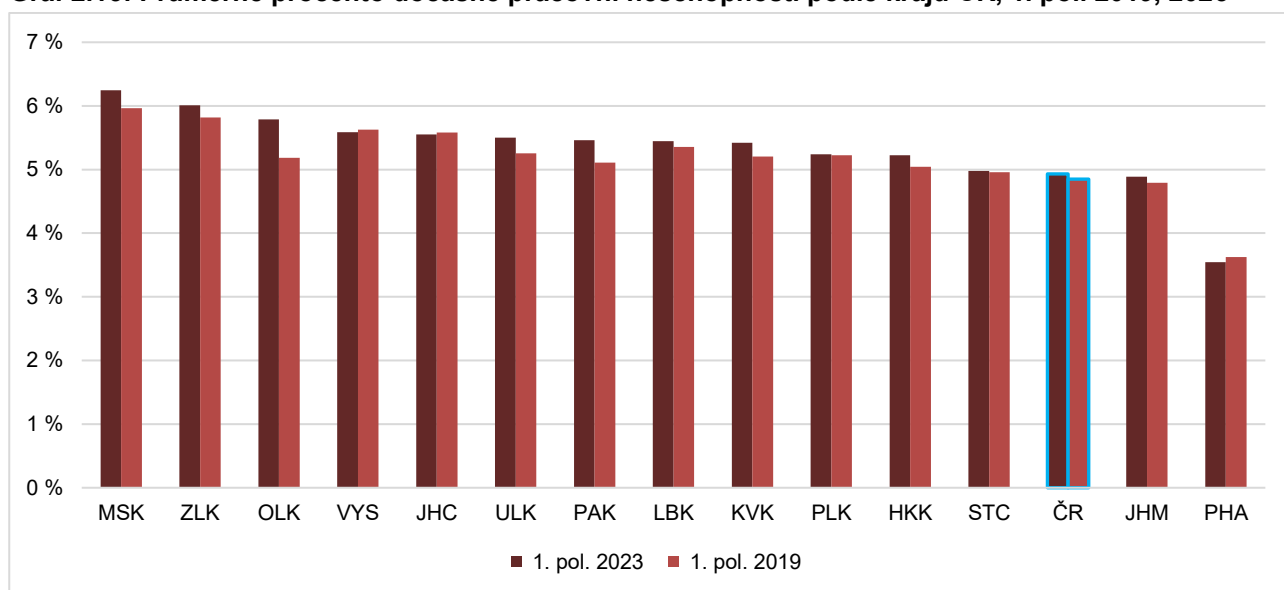
Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti **z hlediska odvětvové činnosti** bylo zaznamenáno v odvětví Zpracovatelský průmysl (6,3 %). Jinými slovy, více než 6 % pojištěnců pracujících v této sekci bylo denně v pracovní neschopnosti. Odvětvím s více než 6% podílem osob denně dočasně práce neschopných byla i Těžba a dobývání (6,1 %). Naopak nejméně pracovníků na neschopence ze 100 pojištěnců bylo denně evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,6) a Peněžnictví a pojišťovnictví (2,2). Podrobněji viz graf 2.12 a tabulka 2.8.

Tab. 2.8: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
Celkem	4,0	3,8	4,3	4,5	4,6	4,8	4,8	5,6	6,0	5,9	4,9
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	5,0	4,8	5,3	5,4	5,7	5,8	5,8	6,0	7,0	6,7	5,8
B – Těžba a dobývání	4,9	4,8	5,0	5,7	6,6	5,9	6,1	7,6	8,8	7,3	6,1
C – Zpracovatelský průmysl	4,8	4,6	5,3	5,7	5,9	6,1	6,3	7,2	7,9	7,6	6,3
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,4	2,2	2,8	2,8	3,1	3,0	3,3	3,2	3,9	3,8	3,1
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	3,9	4,0	4,5	4,6	5,0	5,2	5,4	5,9	7,0	6,7	5,7
F – Stavebnictví	5,4	4,9	5,1	5,2	5,3	5,2	5,2	5,9	6,4	5,9	5,3
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motor. vozidel	3,9	3,8	4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,9	6,3	6,1	5,1
H – Doprava a skladování	4,1	4,0	4,3	4,5	4,7	5,1	5,1	6,0	6,7	6,3	5,3
I – Ubytování, stravování a pohostinství	4,1	4,0	4,3	4,3	4,4	4,6	4,8	7,0	5,5	5,7	4,9
J – Informační a komunikační činnosti	1,9	1,7	1,9	1,8	1,9	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0	1,6
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	2,5	2,4	2,8	2,7	2,7	2,8	2,7	2,8	2,9	2,7	2,2
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	2,4	2,2	2,4	2,4	2,4	2,5	2,7	3,1	3,3	3,2	2,8
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	2,4	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,9	2,9	2,8	2,4
N – Administrativní a podpůrné činnosti	4,5	4,5	5,3	5,5	5,5	5,6	5,7	6,9	7,5	6,8	5,8
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,9	2,8	3,3	3,4	3,4	3,6	3,5	3,8	4,6	5,0	3,9
P – Vzdělávání	2,7	2,6	3,1	3,1	3,3	3,5	3,4	3,2	3,7	4,9	3,9
Q – Zdravotní a sociální péče	3,7	3,7	4,3	4,3	4,5	4,6	4,7	5,7	5,9	6,0	5,1
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,7	2,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,9	3,5	4,2	3,5
S – Ostatní činnosti	3,4	3,3	3,7	4,0	3,9	4,0	4,1	4,9	4,9	5,0	3,8

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.13: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2019, 2023

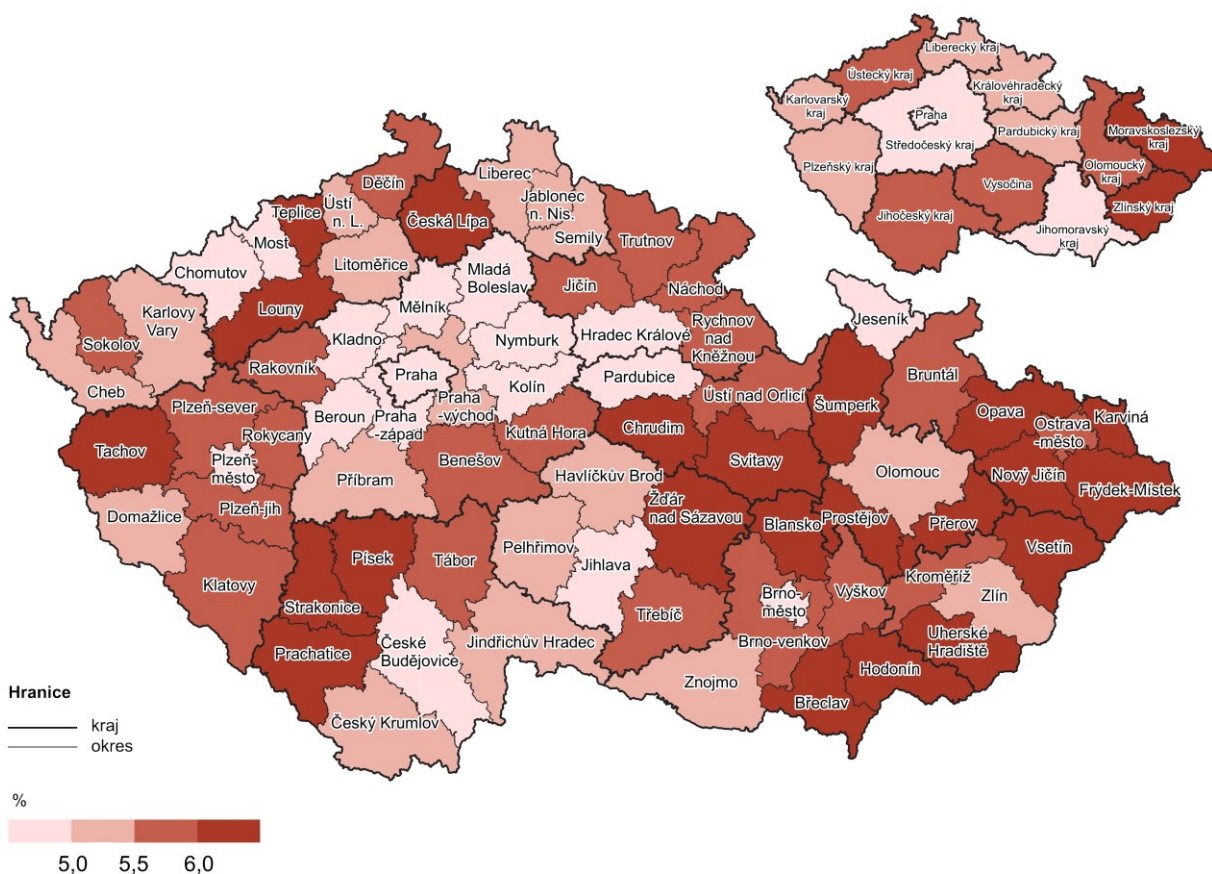
Zdroj: ČSÚ

Z **regionálního pohledu** zaznamenal nejvyšší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti Moravskoslezský (6,2 %), Zlínský (6,0) a Olomoucký kraj (5,8 %). Praha, díky nejnižšímu počtu případů na 100 pojištěnců a relativně krátké průměrné době trvání pracovních neschopností, vykazuje nejnižší procento dočasně práce neschopných denně. Zatímco hodnoty ostatních 13 krajů se nachází v rozmezí 4,9 až 6,2 %, ukazatel v Praze v 1. pol. 2023 dosáhl hodnoty pouze 3,5 %. Toto výsadní postavení si hl. m. Praha drží už řadu let, viz tab. 2.9. Nejvyšší nárůst oproti 1. pol. 2019 zaznamenal Olomoucký kraj, a sice o 0,6 p. b.

Podle **detailnějšího územního členění** se okresem s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2023 staly Prachatice v Jihočeském kraji (7,4), Hodonín v Jihomoravském kraji (7,2), Frýdek-Místek a Karviná v Moravskoslezském kraji (oba okresy shodně 7,1). Následovaly okresy Uherské Hradiště (Zlínský kraj), Šumperk (Olomoucký kraj), Břeclav (Jihomoravský kraj), Žďár nad Sázavou (Vysočina) a Vsetín (Zlínský kraj) s hodnotou vyšší než 6,5 %. Nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti vykazovaly již zmíněná Praha (3,5 %), okres Brno-město (3,8 %) a Hradec Králové (4,4). Mezi okresy s nejnižším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti se s hodnotou 4,7 nachází i okres Jeseník v Olomouckém kraji. V posledně jmenovaném okrese se hodnota zvýšila oproti 1. pol. 2019 z 2,5 %². Hned 7 z 12 středočeských okresů se s průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti vešlo pod hodnotu 5. Podrobné informace za celou Českou republiku nabízí kartogram 2.2, resp. tabulka 3.5 v tabulkové části.

Kartogram 2.2: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

² V Jeseníku se nachází personální útvar Úřadu práce ČR pro osoby pobírající odměnu pěstouna. Profesionální pěstouni zpravidla na neschopenku nechodí, protože i po dobu pracovní neschopnosti musí pečovat o svěřené dítě. Jsou však zahrnuti do jmenovatele ukazatele průměrného procenta pracovní neschopnosti v rámci počtu pojištěnců v okrese. Nicméně novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a souvisejících předpisů, účinnou od 1. 1. 2022 – zákon č. 363/2021 Sb., došlo k odlišení tzv. zprostředkovaných („profesionálních“) a nezprostředkovaných pěstounů. Nezprostředkovaným pěstounům (obvykle příbuzným nebo blízkým osobám dítěte či rodiny) od ledna 2022 nenáleží odměna pěstouna (příjem ze závislé činnosti), nýbrž netestovaná sociální dávka příspěvek při pěstounské péči. Tím pádem došlo k poklesu nemocensky pojištěných v okrese Jeseník a k nárůstu průměrného procenta.

Tab. 2.9: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Kraj ČR	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022*	1. pol. 2023
ČR celkem	4,0	3,8	4,3	4,5	4,6	4,8	4,8	5,6	6,0	5,9	4,9
Hl. m. Praha	3,0	2,9	3,3	3,3	3,4	3,6	3,6	4,1	4,3	4,3	3,5
Středočeský kraj	4,0	3,9	4,3	4,5	4,6	4,9	5,0	5,4	6,3	6,0	5,0
Jihočeský kraj	4,8	4,6	5,1	5,3	5,5	5,5	5,6	6,2	6,7	6,5	5,6
Plzeňský kraj	4,4	4,2	4,8	4,9	5,1	5,2	5,2	5,9	7,0	6,4	5,2
Karlovarský kraj	4,1	4,0	4,7	4,7	4,8	5,1	5,2	5,9	7,2	6,4	5,4
Ústecký kraj	4,3	4,1	4,6	4,7	4,9	5,2	5,3	5,8	6,8	6,6	5,5
Liberecký kraj	4,5	4,2	4,6	4,9	5,1	5,3	5,4	6,6	7,0	6,8	5,4
Královéhradecký kraj	4,0	3,8	4,3	4,5	4,7	5,0	5,0	5,9	6,7	6,2	5,2
Pardubický kraj	4,1	4,0	4,5	4,7	4,9	5,1	5,1	5,7	6,4	6,4	5,5
Kraj Vysočina	4,3	4,2	4,9	5,0	5,3	5,5	5,6	6,2	6,4	6,6	5,6
Jihomoravský kraj	4,1	3,8	4,4	4,5	4,7	4,8	4,8	5,5	5,8	5,9	4,9
Olomoucký kraj	4,2	4,1	4,5	4,8	4,9	5,0	5,2	6,3	6,4	6,7	5,8
Zlínský kraj	4,9	4,6	5,3	5,5	5,7	5,6	5,8	7,1	7,0	7,2	6,0
Moravskoslezský kraj	4,7	4,5	5,1	5,4	5,6	5,7	6,0	7,2	7,4	7,3	6,2

* 1. pol. 2022 není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Obdobný ukazatel jako průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, avšak v absolutním vyjádření, představuje **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**. Říká, kolik nemocensky pojištěných bylo ve sledovaném období (zde 1. pololetí) v průměru denně nepřítomno v práci z důvodu pracovní neschopnosti.

V 1. pol. 2023 kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 234 338 nemocensky pojištěných osob. Oproti 1. pol. 2019, kdy hodnota činila 229 712 pojištěnců, se jedná o 2% nárůst (o 4,6 tis.). Na tomto nárůstu se podílely především neschopenky zapříčiněné nemocí (+3,6 tis.). Naopak denní stav dočasně práce neschopných z důvodu pracovních úrazů o 388 osob poklesl. Vývoj hodnot ukazatele průměrný denní stav dočasně práce neschopných v posledních deseti letech je zřejmý z tabulky 2.10.

Tab. 2.10: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2013	176,1	81,6	94,5	150,6	65,2	85,3	6,8	4,8	2,1	18,7	11,6	7,1
1. pol. 2014	168,6	76,8	91,7	143,7	60,6	83,1	6,6	4,6	1,9	18,3	11,6	6,7
1. pol. 2015	193,7	87,8	105,9	166,8	70,7	96,1	7,2	4,9	2,3	19,7	12,2	7,5
1. pol. 2016	202,1	91,5	110,6	174,0	73,7	100,3	7,3	4,9	2,3	20,9	12,9	8,0
1. pol. 2017	213,9	97,1	116,8	183,8	78,5	105,2	7,4	5,1	2,4	22,7	13,5	9,2
1. pol. 2018	224,4	101,9	122,6	194,3	83,3	111,0	7,3	4,9	2,4	22,9	13,7	9,2
1. pol. 2019	229,7	104,0	125,7	198,1	84,7	113,5	7,3	4,9	2,4	24,3	14,4	9,8
1. pol. 2020	260,5	119,2	141,2	228,3	99,4	128,9	7,1	4,8	2,2	25,1	15,0	10,1
1. pol. 2021	281,0	132,1	148,9	249,8	113,3	136,4	7,4	5,1	2,3	23,8	13,7	10,2
1. pol. 2022*	278,4	126,2	152,2	245,2	106,3	138,8	7,2	4,8	2,3	26,0	15,0	11,0
1. pol. 2023	234,3	106,2	128,2	201,8	86,9	114,8	6,9	4,6	2,4	25,6	14,7	11,0

* 1. pol. 2022 (celkem a pro nemoc) není srovnatelné s ostatními 1. pololetími.

Zdroj: ČSÚ

Pro nemoc bylo v 1. pol. 2023 průměrně denně v neschopnosti 201 770 pojištěnců, v důsledku pracovního úrazu 6 933 osob a následkem ostatních úrazů 25 635 nemocensky pojištěných. Ve Zpracovatelském průmyslu chybělo denně pro pracovní neschopnost 75 tis. pojištěnců, v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel 32 tis. osob. Tyto hodnoty jsou značně ovlivněné velikostí odvětví.

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), které ČSÚ zpracovává z evidence ČSSZ, jiný pohled nabízí data o **ukončených případech pracovní neschopnosti** přímo publikovaná ČSSZ. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou však jednotné.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů, ČSSZ publikuje údaje z hlediska **případů ukončených ve sledovaném roce**. Případy vzniklé na konci roku přesahující do roku dalšího jsou evidovány až ve zpracování dat roku následujícího. Pro dokreslení pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. Data o ukončených případech jsou k dispozici v třídění z pohledu pojištěnce, nikoliv zaměstnavatele, jak tomu bylo u nově hlášených případů. ČSSZ třídí data např. podle věku dočasně práce neschopných, krajů místní příslušnosti lékaře či skupin diagnóz.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce, resp. stav k určitému datu. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku/období, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Při zpracování pololetních dat se jedná o stav k 30. 6.

ČSSZ za 1. pol. 2023 evidovala 1 364 tis. ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je o 42 % více než v 1. pol. 2019. Největší nárůst zaznamenal Středočeský (57 %) a Jihomoravský kraj (51 %).

Tab. 3.1: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2019, 2023

Kraj ČR	Počet ukončených případů DPN (tis.)		Počet prostonaných dnů (tis.)		Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech	
	1. pol. 2019	1. pol. 2023	1. pol. 2019	1. pol. 2023	1. pol. 2019	1. pol. 2023
ČR celkem	963,9	1 364,3	40 241,0	43 249,2	41,8	31,7
Hl. m. Praha	106,6	167,1	3 387,4	4 102,6	31,8	24,6
Středočeský kraj	111,0	153,5	4 188,8	4 374,7	37,8	28,5
Jihočeský kraj	60,7	85,6	2 670,5	2 748,9	44,0	32,1
Plzeňský kraj	61,2	85,8	2 398,0	2 567,1	39,2	29,9
Karlovarský kraj	26,0	32,5	1 034,0	1 005,1	39,8	30,9
Ústecký kraj	74,4	99,5	3 066,5	3 133,8	41,2	31,5
Liberecký kraj	45,4	65,2	1 778,8	1 909,6	39,2	29,3
Královéhradecký kraj	56,0	78,4	2 200,3	2 410,8	39,3	30,8
Pardubický kraj	48,9	69,0	1 984,9	2 220,2	40,6	32,2
Kraj Vysočina	49,1	66,7	2 191,2	2 198,1	44,6	32,9
Jihomoravský kraj	103,5	155,8	4 519,1	5 024,8	43,7	32,2
Olomoucký kraj	59,4	86,1	2 696,4	2 947,8	45,4	34,2
Zlínský kraj	53,3	71,9	2 662,7	2 741,2	50,0	38,1
Moravskoslezský kraj	108,6	147,3	5 462,4	5 864,6	50,3	39,8

Zdroj: ČSSZ

Celková **prostonaná doba** v 1. pol. 2023 činila 43 249 tis. dnů, což je o 3 008 tis. dnů více než v 1. pol. roku 2019. Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti trval průměrně necelých 32 dní. V průměru nejdelší

pracovní neschopnost si vyžádaly nemoci a úrazy v Moravskoslezském a Zlínském kraji, a sice 40 resp. 38 dnů na jednu pracovní neschopnost.

Doba, po kterou průměrná pracovní neschopnost trvala, rostla **s věkem** (viz tab. 3.2), a to od 14,8 dne ve věkové skupině osob mladších 20 let až po 51 dnů ve věkové skupině 60letých a starších. To je způsobeno zejména vyšším zastoupením krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy v mladším věku, a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem. Zatímco v 1. pol. 2019 trvala průměrná neschopenka žen 43 dní a mužů 40,4 dne, o 4 roky později se gard obrátil. Ženy strávily v pracovní neschopnosti v průměru 31 dnů a muži 32 dnů na 1 případ. Bez ohledu na pohlaví došlo ke zkrácení průměrného trvání o 10 dní. Průměrná délka trvání ukončeného případu pracovní neschopnosti pro 60leté a starší muže klesla oproti 1. pol. 2019 o 15 dnů. U žen v tomto věku o 10 dnů.

Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Téměř polovina (46 %) případů pracovní neschopnosti byla spojena s diagnózou **nemoci dýchací soustavy**. Z této skupiny nemocí jsou neschopenky vystavovány především kvůli akutním infekcím dýchacích cest či chřipkám. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 18 % (8 mil. dnů) z celkového počtu 43 milionů prostonaných dnů. To znamená v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 12 dnů na 1 případ.

Nemoci pohybové soustavy způsobily 15 % pracovních neschopností. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (64 dnů) na 1 případ. Počet prostonaných dnů této kategorie činil 13 mil. a tvoří dlouhodobě nejvyšší podíl ze všech skupin diagnóz. Připadá na ně téměř třetina (30 %) všech prostonaných dnů. Z nemocí pohybové soustavy je pracovní neschopnost nejčastěji způsobena nemocemi páteře.

Tab. 3.2: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle věku a pohlaví, 1. pol. 2023, 2019

Věková skupina	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Počet kalendářních dnů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2023									
Celkem	1 364,3	605,8	758,5	43 249,2	19 542,7	23 706,5	31,7	32,3	31,3
mladší 20 let	14,9	8,2	6,7	219,7	110,0	109,7	14,8	13,5	16,3
20–29 let	253,3	128,0	125,4	4 914,7	2 186,2	2 728,5	19,4	17,1	21,8
30–39 let	299,0	146,7	152,3	7 259,4	3 289,5	3 970,0	24,3	22,4	26,1
40–49 let	358,2	143,7	214,5	11 347,6	4 855,5	6 492,2	31,7	33,8	30,3
50–59 let	332,6	126,9	205,7	14 110,4	6 036,2	8 074,2	42,4	47,6	39,3
60 a více let	106,4	52,4	54,0	5 397,4	3 065,3	2 332,1	50,7	58,5	43,2
1. pol. 2019									
Celkem	963,9	448,3	515,6	40 241,0	18 101,0	22 140,0	41,7	40,4	42,9
mladší 20 let	12,6	7,0	5,7	236,4	115,8	120,6	18,7	16,6	21,3
20–29 let	198,1	103,0	95,1	5 364,8	2 282,8	3 082,0	27,1	22,2	32,4
30–39 let	204,2	102,3	101,9	7 153,0	3 079,7	4 073,4	35,0	30,1	40,0
40–49 let	252,2	104,1	148,1	10 760,3	4 444,1	6 316,2	42,7	42,7	42,6
50–59 let	226,7	91,3	135,4	12 196,9	5 192,9	7 004,0	53,8	56,9	51,7
60 a více let	70,0	40,7	29,3	4 529,5	2 985,8	1 543,7	64,7	73,4	52,7

Zdroj: ČSSZ

Kategorie **ostatní nemoci** (kam spadají i karantény) v 1. pol. 2023 zaujímala 14 % všech pracovních neschopností. Oproti minulým letům došlo k významnému poklesu. V 1. pol. 2022 tvořily ostatní nemoci polovinu všech ukončených případů pracovní neschopnosti. Vysvětlením je ustoupení šíření nákazy, ale i skutečnost, že od 20. dubna 2023 bylo ukončeno plošné nařizování izolací pro onemocnění covid-19.

V 1. pololetích v letech 2015 až 2019, tedy před epidemií covidu, se zastoupení ostatních nemocí jako příčiny pracovní neschopnosti pohybovalo mezi 7 a 9 %.

Další častou příčinou pracovní neschopnosti představovaly **úrazy a otravy**. Na všech neschopenkách se podílely 7 %. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla v tomto případě 54 dnů a celkový počet prostonaných dnů činil 5,5 mil.

Nejdelší **průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti byla v 1. pol. 2023 evidována u tuberkulózy, a sice 173 dnů. Případů tuberkulózy, které si vyžádaly neschopenku, bylo zaznamenáno 41. Z častějších onemocnění se však v průměru nejdelší neschopnost týkala zhoubných novotvarů (168 dnů). Neschopenka u této skupiny nemocí trvala v průměru 159 dnů u mužů, zatímco u žen 175 dnů. Další v pořadí byly nemoci spojené s těhotenstvím, mateřstvím a šestinedělím (93 dnů) či neschopenky kvůli duševní nemoci (82 dnů).

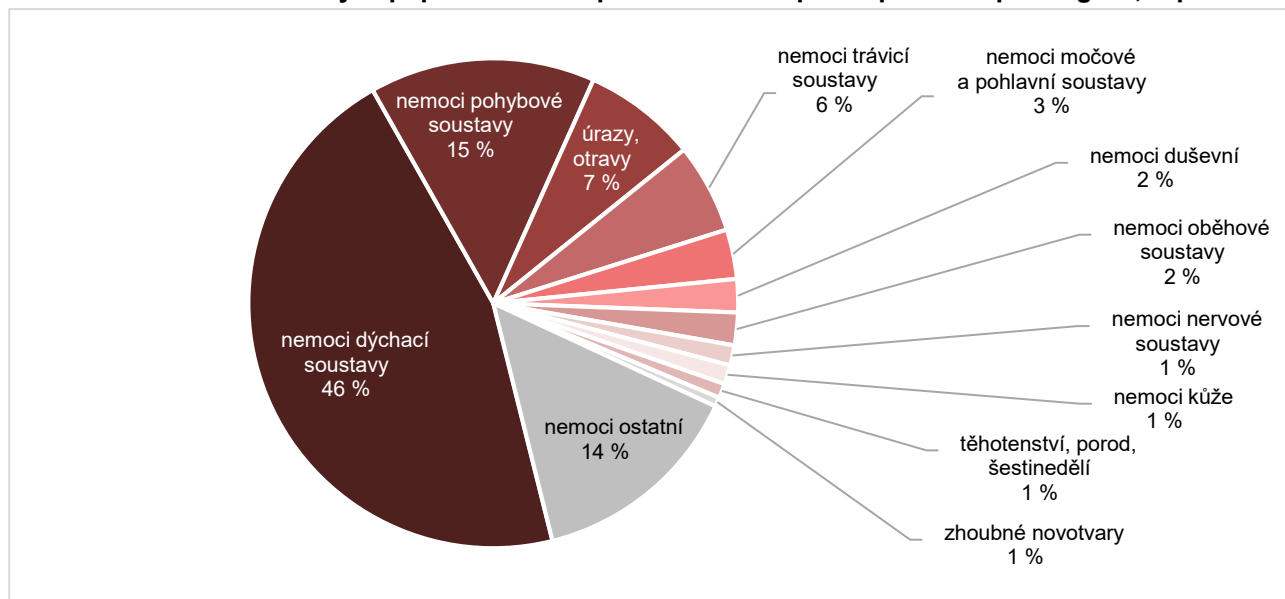
Tab. 3.3: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz a pohlaví, 1. pol. 2023

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
Celkem	1 364,3	605,8	758,5	31,7	32,3	31,3
Tuberkulóza	0,0	0,0	0,0	172,9	173,5	172,1
Zhoubné novotvary	8,3	3,6	4,7	168,0	158,6	175,3
Nemoci duševní	29,9	10,4	19,6	81,9	79,9	83,0
Nemoci nervové soustavy	18,1	7,1	11,0	71,4	78,5	66,9
Nemoci oběhové soustavy	29,4	16,1	13,3	69,2	79,6	56,7
– hypertenze	8,4	4,3	4,1	44,5	49,2	39,7
– ischemická choroba srdeční	3,4	2,6	0,8	110,1	114,0	97,4
– cévní nemoci mozku	1,8	1,1	0,7	152,5	161,2	139,1
– jiné nemoci oběhové soustavy	15,9	8,2	7,7	64,4	74,0	54,3
Nemoci dýchací soustavy	623,4	265,6	357,8	12,3	12,4	12,2
– akutní infekce dýchacích cest	546,9	230,0	316,9	11,7	11,7	11,7
– chřipka	63,6	29,5	34,1	13,1	13,3	13,0
– chronické nemoci dolních dýchacích cest	6,0	2,6	3,4	44,0	46,7	42,0
– jiné nemoci dýchacích cest	6,9	3,5	3,4	24,5	27,3	21,6
Nemoci trávicí soustavy	80,8	41,6	39,2	25,8	27,9	23,6
Nemoci kůže	17,2	9,7	7,5	30,0	31,3	28,2
Nemoci pohybové soustavy	203,4	102,5	101,0	64,2	60,7	67,7
– nemoci páteře	131,0	65,5	65,4	58,8	55,5	62,1
– jiné nemoci pohybové soustavy	72,5	37,0	35,5	73,8	70,0	77,8
Nemoci močové a pohlavní soustavy	44,6	9,8	34,8	30,2	33,8	29,2
Těhotenství, porod, šestinedělí	13,1	x	13,1	92,6	x	92,6
Úrazy, otravy	102,3	62,3	40,0	53,6	52,8	54,9
Nemoci ostatní	193,7	77,1	116,6	24,2	21,9	25,7

Zdroj: ČSSZ

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti četnější u žen, v 1. pol. 2023 ženy zaznamenaly 759 tis. ukončených případů pracovní neschopnosti, muži 606 tis. neschopenek. Výraznější rozdíl v pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje u nemocí močové a pohlavní soustavy, kdy je počet ukončených případů u mužů oproti ženám 3,6krát nižší. Duševní onemocnění vedoucí k pracovní neschopnosti byla v 1. pol. 2023 téměř dvakrát častější u žen. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové, trávicí soustavy či úrazy a otravy. U posledně jmenované skupiny diagnóz zaznamenali 62 tis. neschopenek, zatímco ženy 40 tis.

Graf 3.1: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz, 1. pol. 2023

Zdroj: ČSSZ

4.4 Výdaje na dávky nemocenského pojištění

System nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, a to:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- dlouhodobé ošetřovné.

Výše dávek nemocenského pojištění **závisí** na dosahovaném **výdělku**, **redukčních hranicích** pro redukcii denního vyměřovacího základu, **redukcí mezi** jednotlivými redukčními **hranicemi** a na **procentní sazbě** pro jednotlivé dávky.

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za 1. pol. 2023 činily 24,2 mld. Kč, tedy o 1 mld. Kč méně než za stejné období před rokem. Výdaje na objemově **nejvýznamnější dávku – nemocenské** – meziročně poklesly o 624 mil. Kč, tj. o 4 %. Činily 17,0 mld. Kč a dosáhly tak hodnoty z 1. pol. 2020. Meziroční pokles výdajů na nemocenské byl způsoben zejména poklesem počtu proplacených dnů. Výše průměrné denní dávky nemocenského v 1. pol. 2023 představovala 603 Kč. V 1. pol. 2022 byla průměrná denní dávka nemocenského ve výši 574 Kč, což je o 5 % méně. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce v 1. pol. 2023 činily 3 584 Kč, o 157 Kč méně než před rokem.

Je zřejmé, že za enormní nárůst výdajů na dávky nemocenského pojištění mezi prvními pololetími 2019 a 2020, resp. 2021 mohou **finanční kompenzace** vyplacené v souvislosti s **onemocněním covid-19**. Ať už jde o nemocenské nebo ošetřovné. Zatímco do 1. pol. 2019 činil podíl výdajů za ošetřovné maximálně 6 %

celkových výdajů na dávky nemocenského pojištění, v 1. pol. 2020 to byla více než čtvrtina. Navýšení nákladů bylo způsobeno jednak vyšším počtem případů, jednak zvýšením částky pro výpočet ošetřovného při epidemii uzákoněné na podzim roku 2020 (tzv. krizové ošetřovné³). Z dosud počítaných 60 % byl podíl zvýšen na 70 %⁴ redukovaného denního vyměřovacího základu. Zatímco dříve bylo možné čerpat ošetřovné maximálně 9 dnů, při uzavření školních a dětských zařízení trvala podpůrčí doba po celou dobu mimořádných vládních opatření. Náklady na ošetřovné za 1. pol. 2020 představovaly 7 680 mil. Kč, o 6 mld. více než v celém předchozím roce. Výdaje na ošetřovné v 1. pol. 2021 byly nižší. Činily 4 474 mil. Kč a tvořily jednu šestinu výdajů na dávky systému nemocenského pojištění. Pokles výdajů na ošetřovné pokračoval i v 1. pol. 2022, kdy bylo za tímto účelem vynaloženo 1 813 mil. Kč, tedy 7 % z veškerých výdajů na dávky nemocenského pojištění. I v 1. pol. 2023 výdaje na ošetřovné meziročně klesly, a sice na 1 569 mil. Kč a představovaly 6,5 % celkových výdajů.

K významnému zvýšení výdajů na dávky nemocenského pojištění došlo v 1. pol. 2018. V roce 2017 bylo totiž **přijato několik významných legislativních opatření** v oblasti nemocenského pojištění, **s účinností od roku 2018**, která zásadním způsobem ovlivnila jeho finanční bilanci. Jednalo se o **zvýšení nemocenského od 31. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od **61. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018. Kromě toho, ovšem s jen nepatrným vlivem na celkovou výši výdajů nemocenského pojištění, byl rozšířen okruh dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o novou dávku otcovské poporodní péče (tzv. „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dávku dlouhodobého ošetřovného s účinností od 1. června 2018.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023 (v mld. Kč)

Druh dávky	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022	1. pol. 2023
Celkem	10,50	11,10	12,32	13,46	14,63	17,18	19,81	30,00	28,50	25,41	24,18
nemocenské	6,45	7,10	8,02	8,85	9,68	11,60	13,78	17,03	18,39	17,65	17,03
ošetřovné	0,50	0,46	0,63	0,71	0,84	0,99	1,02	7,68	4,47	1,81	1,57
peněžitá pomoc v mateřství	3,55	3,53	3,66	3,90	4,11	4,49	4,83	5,09	5,42	5,55	5,18
vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,003	0,004	0,004	0,005	0,004	0,004	0,005	0,004	0,003	0,004	0,004
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	0,091	0,129	0,128	0,138	0,285	0,287
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	0,000	0,051	0,067	0,077	0,105	0,113

¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

– pomlčka značí, že se jev nevyskytoval

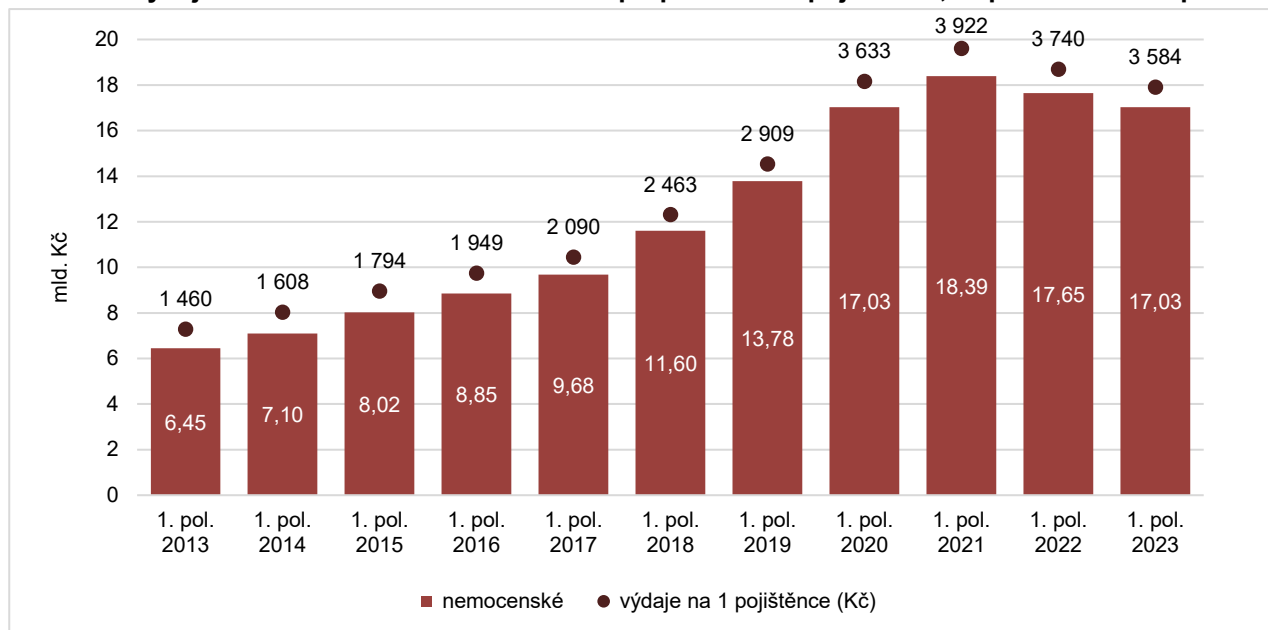
Zdroj: ČSSZ

Od 1. pol. 2013 výdaje na nemocenské až do 1. pol. 2021 kontinuálně rostly. O rok později nastal mírný pokles, který pokračoval i během 1. poloviny roku 2023. Oproti 1. pol. 2019, tj. období před pandemií, se však výdaje v 1. pol. 2023 zvýšily o 3 mld. Kč, téměř o čtvrtinu. Za uplynulou dekádu (při srovnání 1. pololetí) výdaje vzrostly o 11 mld. Kč.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete na internetových stránkách MPSV v [Analýze vývoje nemocenského pojištění](#).

³ Platilo do 28. 2. 2022.

⁴ Na jaře 2021 se podíl zvýšil na 80 %.

Graf 4.1: Výdaje na nemocenské v mld. Kč a v přepočtu na 1 pojištěnce, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností souvisejících s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance déle než 5 dnů.

Pracovní úraz s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz) nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat. Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

V 1. pol. 2020 se i vlivem uzavření některých podniků a větší míry práce z domova událo nejméně pracovních úrazů za posledních 10 let. Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (DPN) pro pracovní úraz po propadu v 1. pol. 2020 vzrostl z 20 483 případů na 23 326 případů v 1. pol. 2021 (tj. o 14 %) a vrátil se tak na hodnoty z období před pandemií. Od té doby se v 1. pol. 2022 i 2023 počet mírně snižoval na 22 414 pracovních úrazů v 1. pol. 2023. Z tohoto celkového počtu bylo 21 575 případů (96 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP).

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadaly v 1. pol. 2023 na muže dvě třetiny (66 %), což je **dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů**. V odvětvích rizikovějších na pracovní úrazy jako je např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství mezi zaměstnanci převládají muži. Ještě výraznější rozdíl hodnot mezi pohlavími lze vidět u smrtelných pracovních úrazů. V 1. pol. 2023 si 41 z celkových 42 smrtelných pracovních úrazů přivodili muži. Oproti 1. pol. předchozího roku byl počet smrtelných pracovních úrazů o dva vyšší, tedy již zmíněných 42. To je o 18 méně než za 1. pol. 2018, kdy došlo vůbec k nejvíce smrtelným pracovním úrazům za posledních 10 let.

Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle závažnosti a pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Období	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů			Počet závažných pracovních úrazů s hospitalizací nad 5 dnů		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2013	21 935	15 304	6 631	21 542	15 007	6 535	48	44	4	675	531	144
1. pol. 2014	22 223	15 611	6 612	21 754	15 254	6 500	45	44	1	704	567	137
1. pol. 2015	23 461	16 114	7 347	22 860	15 682	7 178	51	48	3	662	548	114
1. pol. 2016	24 870	17 111	7 759	24 158	16 588	7 570	49	47	2	677	550	127
1. pol. 2017	24 732	16 933	7 799	24 046	16 430	7 616	45	43	2	567	476	91
1. pol. 2018	24 062	16 186	7 876	23 525	15 810	7 715	60	57	3	561	463	98
1. pol. 2019	23 218	15 602	7 616	22 828	15 326	7 502	40	37	3	551	448	103
1. pol. 2020	20 483	14 209	6 274	19 857	13 758	6 099	47	45	2	426	357	69
1. pol. 2021	23 326	16 203	7 123	22 469	15 572	6 897	39	35	4	395	320	75
1. pol. 2022	23 278	15 616	7 662	22 358	14 949	7 409	40	39	1	411	326	85
1. pol. 2023	22 414	14 712	7 702	21 575	14 102	7 473	42	41	1	397	319	78

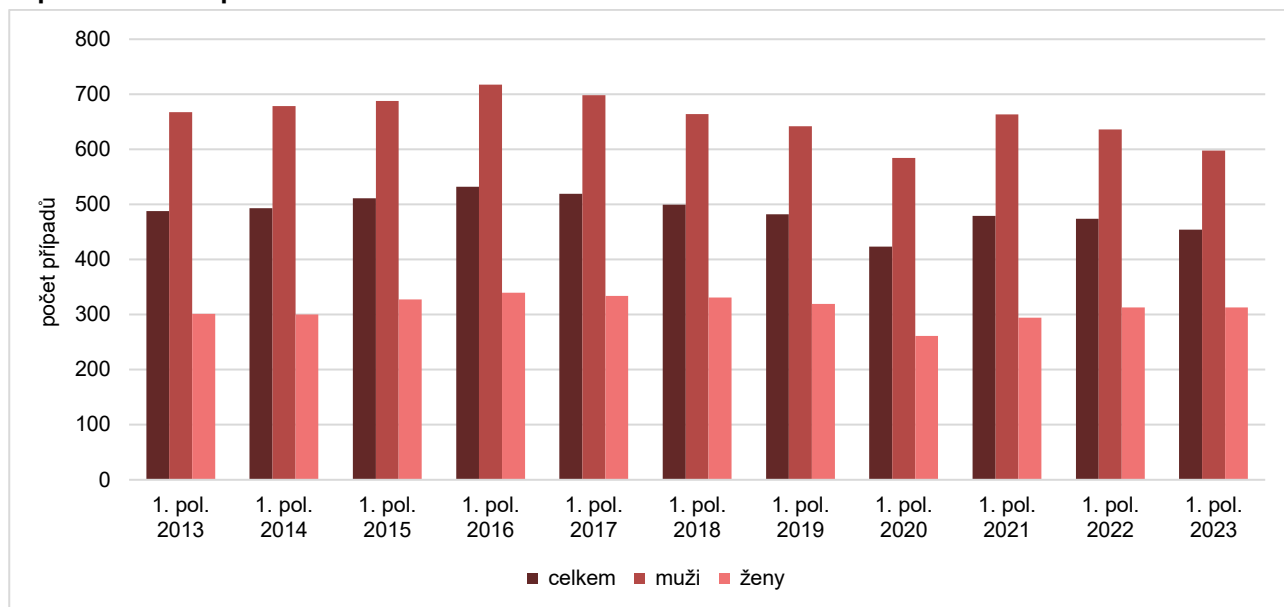
Zdroj: ČSÚ, SÚIP

Nadále se v této kapitole budeme **věnovat pracovním úrazům s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny**.

Pokud pomineme 1. pol. 2020, kdy se počet pracovních úrazů vyžadujících neschopenku delší než 3 dny dostal pod 20 tis., dochází od 1. pol. 2017 víceméně k postupnému snižování počtu takto klasifikovaných pracovních úrazů. V 1. pol. 2023 došlo ke 21,6 tis. pracovních úrazů s delší než 3denní DPN. Nejvyšší hodnota v desetiletém období, a sice 24,2 tis. byla zaznamenána v 1. pol. 2016.

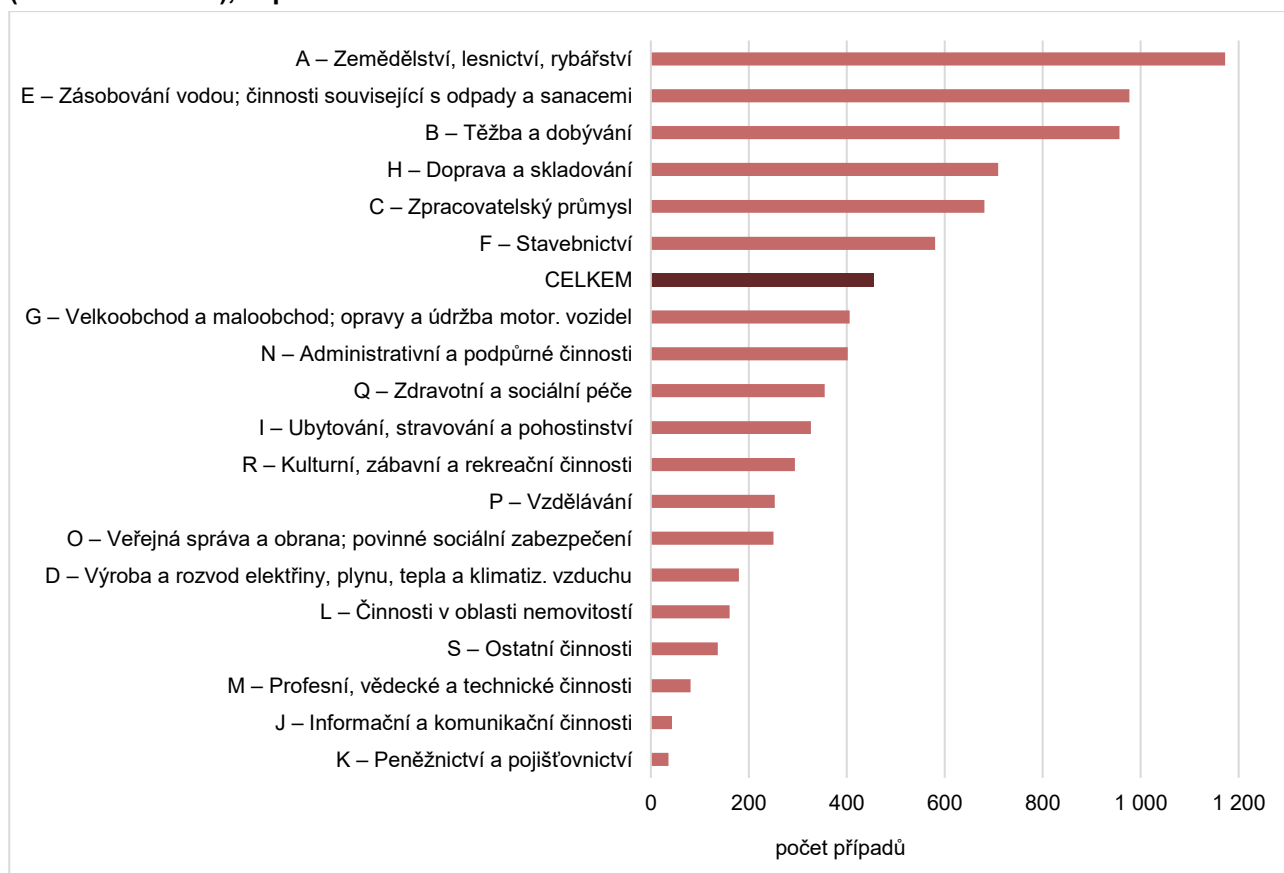
V absolutním vyjádření **nejvíce pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny** se v 1. pol. 2023 událo **ve Zpracovatelském průmyslu** (8 054 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (2 540) a Doprava a skladování (2 084). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a míru zastoupení jednotlivých sekcí, je vhodné použít **relativní ukazatel** vztažený na 100 tis. pojištěnců. **Nejrizikovějším** odvětvím je pak **Zemědělství, lesnictví, rybářství** (1 173 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále s odstupem odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi (977), Těžba a dobývání (956), Doprava a skladování (709) a teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (681). Průměrně na 100 tis. nemocensky pojištěných připadalo 454 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny. Nejméně rizikovými se jeví odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví s 36 a Informační a komunikační činnosti s 43 pracovními úrazy, které si vyžádaly 3denní a delší pracovní neschopnost, v přepočtu na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle pohlaví, 1. pol. 2013 až 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2023

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **územního členění** bylo v 1. pol. 2023 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (640), Jihočeském (635), Plzeňském (629) a Pardubickém kraji (592). Nejméně neschopností pak bylo evidováno

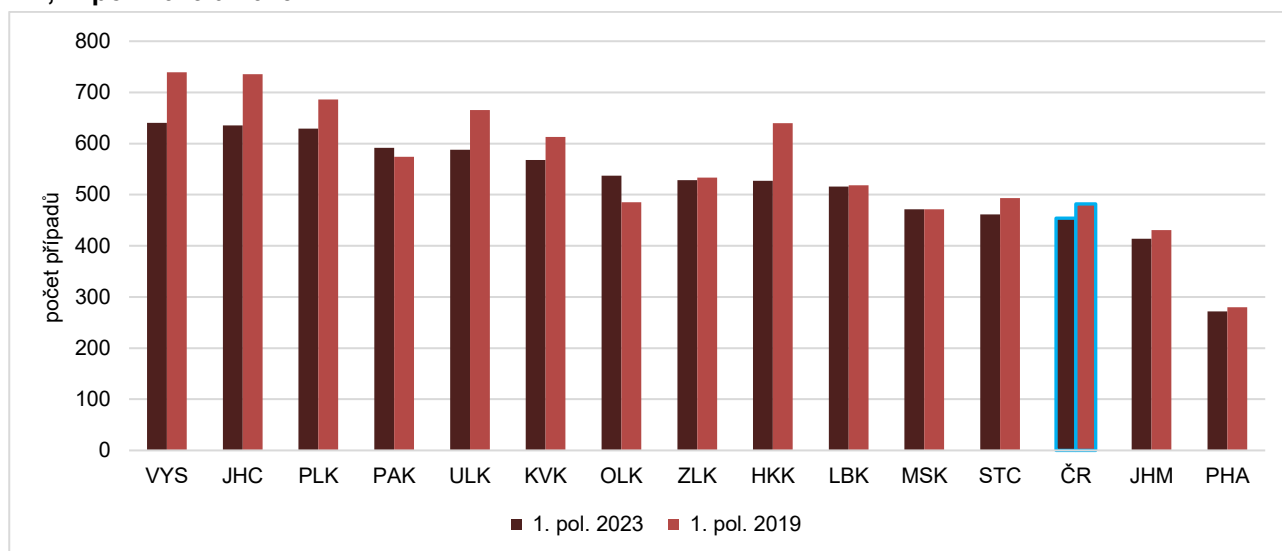

v Hlavním městě Praze, a sice 272 případů, což je 2,4krát méně než na Vysočině. Klíčovým faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je **odvětvová struktura** v jednotlivých krajích. Zatímco v Praze je vysoký podíl zaměstnaných pracujících ve službách, nejen na Vysočině, ale i ve zbylých krajích je tento podíl výrazně nižší. Pod hranicí republikového průměru (454 úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se nachází kraje s největšími českými městy. Kromě již zmiňované Prahy také Jihomoravský kraj (414 úrazů). Na Vysočině a v Jihočeském kraji je z celé republiky nejvyšší podíl pojištěnců v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, které je z hlediska úrazovosti dle statistik nejrizikovější. Na Vysočině představoval podíl pojištěnců v tomto odvětví 6 %, v Jihočeském kraji necelých 5 %. Hlavní město Praha vykazovalo 0,6% podíl a celorepubliková hodnota činila 2 %.

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou tedy do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Na tomto místě je opět nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy krajská příslušnost vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Graf 5.3 porovnává počet pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců v 1. pol. 2023 s obdobím před pandemií. Nejvyšší nárůst zaznamenal Olomoucký kraj, kde přibýlo 52 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců, naopak úbytek 100, resp. 112 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců zaznamenal Jihočeský a Královéhradecký kraj.

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2019 a 2023

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **velikosti podniku** se v 1. pol. 2023 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny událo v podnicích majících 100–249 zaměstnanců (593 případů v přepočtu na 100 tis. pojištěnců). Dále následovali zaměstnavatelé s 50–99 zaměstnanci, kteří vykazali 588 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců. Pro srovnání OSVČ zaznamenaly 118 takovýchto případů na 100 tis. pojištěnců.

4.6 Závěrečné shrnutí

- V 1. pol. 2023 bylo v Česku **nemocensky pojištěno** celkem **4 752 tis. osob**, tedy o 32,1 tis. více než před rokem. Meziročně nejvýrazněji vzrostl počet pojištěných zaměstnanců v oblasti Zdravotní a sociální péče (o 23 tis.; tj. 6 %), Administrativní a podpůrné činnosti (o 13 tis.; tj. 5 %) a Vzdělávání, kde se zvýšil počet pojištěnců o 12 tis.; resp. o 3 %.
- Stejně jako loni (tehdy se tak stalo vůbec poprvé v desetileté historii) bylo mezi pojištěnci více žen (50,6 %) než mužů (49,4 %). V 1. pol. 2023 bylo nemocensky pojištěných 2 404 tis. žen a 2 348 tis. mužů. Meziročně vzrostl počet pojištěných žen o 35 tis. (v relativním vyjádření o 1,5 %), zatímco počet mužů se o necelé 3 tis. (0,1 %) snížil.
- V 1. pol. tohoto roku bylo nahlášeno celkem **1 328 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti**. Ve srovnání s 1. pol. 2019 (tedy obdobím před pandemií) přibylo 353 tis. případů. **Ženy** nahlásily 739 tis. neschopenek, zatímco **muži** o čtvrtinu **méně**, a sice 589 tis.
- Srovnáme-li současný stav s obdobím před pandemií (tedy s 1. pol. 2019), počet **neschopenek pro nemoc** se zvýšil o 40 %. **U mužů** vzrostl o 34 % (+134 tis.), **u žen** o 44 % (+214 tis.). Za prvních 6 měsíců roku 2023 bylo nahlášeno 1 221 tis. případů pracovní neschopnosti pro nemoc.
- V 1. pol. 2023 bylo vystaveno 22 tis. neschopenek pro **pracovní úraz**, tj. meziročně o tisíc méně. Došlo ke 42 **smrtelným pracovním úrazům**, o dva více než v 1. pol. 2022.
- V 1. pol. 2023 **na 100 pojištěnců** připadalo 28 nově hlášených **případů dočasné pracovní neschopnosti**. To je o 7 více než v 1. pol. 2019. Tento ukazatel oproti době před pandemií (1. pol. 2019) vzrostl ve všech odvětvových sekcích. Nejvíce v oblasti **Vzdělávání**, a to o 16 případů na 100 pojištěnců, tedy o 77 %.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v **krajském srovnání** bylo hlášeno v Libereckém (35), Plzeňském a Královéhradeckém kraji (oba 32). Podprůměrnou hodnotu vykazovala jen Praha (22).
- Celkově strávili pojištěnci v 1. pol. 2023 v **pracovní neschopnosti 42 415 tis. dnů**, což je o 2 % více než v 1. pol. 2019.
- Zatímco během covidu se průměrná délka trvání případu pracovní neschopnosti snižovala (z důvodu velkého množství krátkodobých pracovních neschopností pro nemoc, tedy vč. karantén), v 1. pol. 2023 došlo v průměru k prodloužení neschopenky.
- **Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti** meziročně vzrostla ze 24,5 dne v 1. pol. 2022 na 31,9 dne v 1. pol. 2023. Oproti 1. pol. 2019 klesla o 11 dnů.
- **Ženy** strávily v pracovní neschopnosti v průměru na 1 případ 31,4 dne, muži 32,6 dne. Ženám se meziročně prodloužila průměrná délka pobytu v pracovní neschopnosti o necelých 7 dní, mužům o 8,5.
- Nejdelší doba pracovní neschopnosti (47 dnů) byla v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, Ubytování, stravování a pohostinství a Stavebnictví (obě sekce 44). Nejkratší byla naopak v Informačních a komunikačních činnostech (19) a ve Vzdělávání (20).
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** v 1. pol. 2023 dosáhlo hodnoty 4,9. V případě mužů činila hodnota 4,5 %, u žen 5,3 %. Průměrné procento se oproti 1. pol. 2019 zvýšilo o 0,1 p. b.
- Během 1. pol. 2023 v České republice kvůli dočasné pracovní neschopnosti **denně na pracovištích chybělo 234 338 nemocensky pojištěných osob**, což bylo ve srovnání s 1. pol. roku 2019 přibližně o 5 tisíc (2 %) zaměstnaných osob více.
- Téměř polovina (46 %) případů pracovní neschopnosti byla spojena s diagnózou **nemoci dýchací soustavy**. V průměru trvaly 12 dnů na případ. **Nemoci pohybové soustavy** způsobily 15 % pracovních neschopností s průměrnou délkou více než 2 měsíce.
- Za 1. pol. 2023 bylo pojištěncům vyplaceno **nemocenské ve výši 17,0 mld. Kč**. Meziročně výdaje klesly o 624 mil. Kč, tj. o 4 %. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce činily 3 584 Kč.

